

รายงานการวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบารีย์
เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

Factors Influencing Changes in the Lifestyle of Thai –Muslims

Of the Fathulbari Mosque Community , Bangkapi District , Bangkok.

วาริต เจริญราษฎร์

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจากงบประมาณแผ่นดิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ที่ได้รับการเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอาลา) ผู้วิจัยจึงขอซูร์พระองค์ และขอวิงวอนต่อพระองค์ให้เรามีความศรัทธาที่มั่นคงและตายในฐานะบ่าวผู้จำนนต่อพระองค์โดยสิ้นเชิง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.มุฮัมหมัด สาวิง และอาจารย์ดำรง โชะเฮง ที่สละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษาด้วยความเอาใจใส่ ทำให้รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์เรไร ไพรวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ยามิละ อารีสมาน อาจารย์ประสิทธิ์ และชั้น ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ที่กรุณาแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข และให้รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับเครื่องมือวิจัย ทำให้รายงานการวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ประจำสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ที่กรุณาอำนวยความสะดวก และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและการจัดทำรายงานการวิจัย

ขอขอบคุณคุณชากินะ มะลูลีม คุณรอซี เจริญราษฎร์ คุณมะรีบี เจริญราษฎร์ คุณวีรตน์ พลพานิช คุณบาชีละฮ์ บือชาแมเราะ และอาจารย์ชาดา บุนนาค ที่เป็นกำลังใจสำคัญ และคอยให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการวิจัย ทำให้รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณท่านอิมามอาบิดีน บินอับดุลลาห์ (โตะอิมาม ฮัจญ์อาบิดีน เต๊ะห์ บิน ฮัจญ์อาแซ บิน มะกาเต็บ อัล-พะฎอนี) บิดาผู้เมตตาและเป็นบุคคลแรกที่สั่งสอนฟิรดูอิน ภาษาอาหรับและภาษามลายูแก่ผู้วิจัย อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินการวิจัยและการดำเนินชีวิต

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่เห็นชอบ มอบทุนสนับสนุนในการดำเนินโครงการวิจัยและการจัดทำรายงานการวิจัยฉบับนี้

สุดท้ายนี้ขอความโปรดปรานและความดีงามจากพระองค์อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอาลา) จงประสพแต่ผู้มีส่วนช่วยเหลือให้โครงการวิจัยนี้สำเร็จลง ขอพระองค์โปรดประทานความเมตตาแก่เครือญาติของข้าพเจ้าและชาวมุสลิมทั่วโลกด้วยเถิด

วาริต เจริญราษฎร์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบาริ
 เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
 วาริต เจริญราษฎร์
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
 2559

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ทศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบาริ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนด้วยกัน เริ่มจากการจัดทำ การสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชนและผู้เคร่งครัดทางศาสนาจำนวน 45 คนจากนั้นนำผลที่ได้ไปสร้างแบบสำรวจ ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 253 ราย ซึ่งเป็นชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบาริ และได้ขึ้นทะเบียนรายชื่อสำบุรุษประจำมัสยิด และได้เลือกโดยเจาะจงกระจายตามเพศ อายุ อาชีพ และรายได้ การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้สถิติแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า เพศ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ได้แก่การประพฤติตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก การร่วมกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของชุมชน และการตักเตือนเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม ด้านการอุปโภคบริโภค ได้แก่ การเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำ และด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์ ได้แก่ การพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ

ส่วนทศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบาริ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่าปรากฏทศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต 2 ลักษณะ ได้แก่ ทศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลาม และทศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ขัดต่อวัฒนธรรมอิสลาม โดยทศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลามพบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการประพฤติตนตามหลักศาสนา ด้านการครองเรือน และด้านการประกอบอาชีพ ส่วนทศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ขัดต่อวัฒนธรรมอิสลามพบ 3 ด้านเช่นกัน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ด้านการอุปโภคบริโภค และด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์

คำสำคัญ : ปัจจัย การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ชาวไทยมุสลิม ชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบาริ

Factors Influencing Changes in the Lifestyle of Thai –Muslims Of the
Fathulbari Mosque Community , Bangkapi District , Bangkok.

Warid Charoenrad

humanity and social science Faculty, Dhonburi Rajabhat University

2516

This research is based on a mixed-method approach and is designed in an attempt to investigate factors influencing changes in the lifestyle, attitudes, and behavior of Thai-Muslims living in the Fathulbari Mosque Community, Bangkapi District, Bangkok.

The collection methods of this study were divided into two major sections. The data collection procedures were first started by conducting interviews with community leaders and pious Muslims with a total of 45 people. The interview results obtained from them were then used to construct the questionnaire items. In the selection of the questionnaire respondents, 253 Thai-Muslims living in the Fathulbari Mosque Community and being registered members of Muslim mosques were chosen using a purposive sampling technique. The selection criteria were based on gender, age, occupation, and income. Descriptive statistics were used to analyze the results of the questionnaire.

The results reveal that gender is the major factor influencing changes in the lifestyle of people in terms of ways to behave toward others. These include being insincere, participating in community activities regarding moral development, and warning other community members who disobey the Islamic code of conduct. Gender also plays a role in changes in the lifestyle of people in the aspect of consuming and utilizing; taking part in social gatherings with music, singing, and dancing is in particular. Another aspect is related to problem solving and emotion management. These include way to saying swear words when being angry.

In terms of attitudes and behavior of Thai-Muslims of the Fathulbari Mosque Community, Bangkapi District, Bangkok, it is found that their attitudes and behavior toward life can be classified into two aspects, namely attitudes and behavior in living a life in accordance with Islamic culture and attitudes and behavior in living a life against Islamic culture. With regard to attitudes and behavior in living a life in accordance with Islamic culture, three aspects are found out in this study, including religious principles, marriage, and occupation. Another three aspects regarding attitudes and behavior in living a life against Islamic culture are also found. They are

ways to behave toward others, consuming and utilizing, and problem solving and emotion management.

Keywords: factors, changes in the lifestyle, Thai-Muslims, the Fathulbari Mosque Community

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(1)
บทคัดย่อภาษาไทย	(2)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
สารบัญตาราง	(8)
สารบัญแผนภูมิ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย	1
วัตถุประสงค์	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่จะได้รับ	3
ตัวแปรที่ศึกษา	4
นิยามคำศัพท์เฉพาะ	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
แนวคิดเกี่ยวกับวิธีชีวิต	5
แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม	10
แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม	11
แนวคิดเกี่ยวกับกับจริยธรรมอิสลาม	13
ความเจริญทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี	21

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
วัฒนธรรมบริโภคนิยม	23
บริบทของชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบาริ	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต	28
กรอบแนวคิดในการวิจัย	31
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	32
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	32
เครื่องมือที่ใช้และวิธีการหาคุณภาพ	32
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	33
การวิเคราะห์ข้อมูล	33
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	34
สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	34
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบาริ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร	36
ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบาริ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร	43
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	48
สรุปผลการวิจัย	48

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
อภิปรายผล	49
ข้อเสนอแนะ	50
บรรณานุกรม	51
ภาคผนวก	56

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงสถานภาพทางเพศของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	34
ตารางที่ 2 แสดงสถานภาพด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	34
ตารางที่ 3 แสดงสถานภาพด้านอาชีพของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	35
ตารางที่ 4 แสดงสถานภาพด้านรายได้ของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	35
ตารางที่ 5 แสดงอิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการประพัตินเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก	36
ตารางที่ 6 แสดงอิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการร่วมกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของชุมชน	37
ตารางที่ 7 แสดงอิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการตักเตือนเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม	38
ตารางที่ 8 แสดงอิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำ	39
ตารางที่ 9 แสดงอิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการพูดจาหยาบค้ายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ	40
ตารางที่ 10 แสดงทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลาม	43
ตารางที่ 11 แสดงทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ขัดต่อวัฒนธรรมอิสลาม	45

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 แสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามแนวคิดของอัลเบิร์ต แบนดูรา	11
แผนภูมิที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	31

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ชุมชนชาวไทยมุสลิมมีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่เข้มแข็งและโดดเด่น เนื่องจากศาสนาอิสลามเป็นระบบความเชื่อและรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่ครอบคลุมพฤติกรรมของมนุษย์ ในคัมภีร์อัลกุรอาน ได้กล่าวถึงอิสลามว่าเป็น “ดิน” ซึ่งมีความหมายอย่างหนึ่งคือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่อัลลอฮ์ประทานแก่อัลอินซานหรือมนุษย์ผ่านบรรดาศาสดา ความว่า “ดินของอัลลอฮ์นั้นคืออิสลาม” (กุรอาน 3 : 19) และ “พระองค์คือผู้ส่งร่อซูลของพระองค์พร้อมด้วยทางนำและดินแห่งสัจธรรม เพื่อพระองค์จะทรงให้มันมีชัยเหนือดินทั้งหลาย ถึงแม้พวกบูญาเจ็ดจะชิงชังก็ตาม ” (กุรอาน 9 : 33) นอกจากนี้เมื่อพิจารณาโครงสร้างของอิสลามไม่ว่าจะเป็นรูกุนอิมาน รูกุนอิสลาม เอียะซาน คัมภีร์อัลกุรอาน และแบบอย่างจากศาสดามุฮัมมัด พบว่ามีข้อบัญญัติชัดเจนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวมุสลิมตั้งแต่เกิดจนตาย จากปัจเจกจนถึงประชาชาติ อิสลามจึงมิได้เป็นเพียงศาสนาหรือลัทธิความเชื่อเท่านั้น แต่ยังเป็นระบอบในการดำเนินวิถีชีวิตด้วย จึงถือได้ว่าชุมชนชาวไทยมุสลิมมีลักษณะที่แตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ โดยทั่วไป

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันสังคมเมืองในกรุงเทพมหานครมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอันเป็นผลจากการพัฒนาประเทศตามนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การพัฒนาเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ เพื่อมุ่งสู่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีการพัฒนาฐานการลงทุนโดยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับอนุภูมิภาค พัฒนาการเชื่อมโยงด้านการขนส่ง โลจิสติกส์ โทรคมนาคม ตลอดจนการเร่งพัฒนาให้กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางการลงทุนในภูมิภาคอาเซียนด้วย

จากสภาวะการดังกล่าวทำให้ชุมชนชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานครสามารถติดต่อสื่อสารกับสังคมอื่นๆในโลกได้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น แต่ละชุมชนมีความเคลื่อนไหว (dynamism) เนื่องจากได้รับกระแสวัฒนธรรมร่วมสมัย วิถีชีวิตของคนในชุมชนต่าง ๆ คล้ายคลึงกันมากขึ้น อัตลักษณ์ของชุมชนค่อย ๆ เลือนหายไป สังเกตได้จากโทรศัพท์มือถือบางรุ่นเป็นที่รู้จักและมีใช้แพร่หลายในทุกชุมชนเหมือนกันทั่วโลก จนบางครั้งเกิดกระแสวัฒนธรรมการเลียนแบบ ความเจริญก้าวหน้าจากซีกโลกตะวันตกแพร่กระจายเข้ามาอย่างรวดเร็ว สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลจากอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมของกรุงเทพมหานคร

ชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารีเป็นชุมชนชาวไทยมุสลิมที่เก่าแก่แห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร มีประวัติศาสตร์ยาวนานตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ชาวมุสลิมละแวกนี้ถูกกวาดต้อนเข้ามาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในประชุมพงศาวดาร (2507 : 50) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีการอพยพเชลยมุสลิมจากปัตตานีเข้ามาในพระนครสองครั้ง ได้แก่ พ.ศ. 2329 และ พ.ศ. 2534 สาเหตุของการอพยพในครั้งนั้นเนื่องจากเจ้าเมืองปัตตานีก่อกบฏ พระองค์จึงรับสั่งให้พระยากลาโหมราชเสนายกทัพไปปราบ เมื่อปราบกบฏสำเร็จจึงกวาดต้อนเชลยมุสลิมเข้ามายังพระนคร นอกจากนี้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวยังเกิดความไม่สงบที่เมืองไทรบุรีอีกสองครั้ง จึงมีการกวาดต้อนเชลยมุสลิมจากไทรบุรีและหัวเมืองทั้งเจ็ดเข้าพระนครและจังหวัดใกล้เคียงอีกครั้ง รัชสมัย สาดเปรม (2521 : 148-150) กล่าวว่า เชลยมุสลิมที่ถูกกวาดต้อนมานี้กระจายกันอาศัยอยู่ริมคลองแสนแสบตั้งแต่แม่น้ำคาน คลองตัน บางกะปิ ซึ่งก็คือชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารีในปัจจุบัน

ชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารีแม้จะเป็นชุมชนชาวไทยมุสลิมเก่าแก่ แต่เนื่องจากชุมชนแห่งนี้ตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจของเมืองหลวง แวดล้อมไปด้วยศูนย์การค้า สถานบันเทิง และมหาวิทยาลัย ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยในฐานะสมาชิกของชุมชนจึงพบว่าวิถีชีวิตตามระบอบอิสลามของชาวมุสลิมในชุมชนกำลังสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง (loss of identity) เช่น สมาชิกในชุมชนบางส่วนระดมทุนในธุรกิจประกันภัยประกันชีวิต ตลาดหุ้น ซึ่งบางครั้งกลายเป็นการเก็งกำไร มีการเปิดสถานบันเทิงในชุมชน เช่น โต๊ะสนุกเกอร์ ร้านจำหน่ายสุรา มัสยิดซึ่งในอดีตเป็นศูนย์กลางของชุมชนอยู่ในสภาพที่เจี๊ยบเหว้า มีการแต่งงานกับคนต่างศาสนาที่ขาดความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม และมักใช้ชีวิตแยกห่างจากชาวมุสลิมด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของชุมชน การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการพักอาศัย เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนขัดกับหลักการและวิถีชีวิตตามแนวทางระบอบอิสลามทั้งสิ้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมบริโภคนิยมกำลังรุกคืบครอบงำชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน ซึ่งแตกต่างจากวิถีชีวิตตามแนวทางของอิสลามโดยสิ้นเชิง ผู้วิจัยจึงตระหนักและเชื่อมั่นว่าการศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี จะทำให้ทราบทัศนคติและแบบแผนการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิมในชุมชนว่าเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด เพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาและธำรงวิถีชีวิตตามแนวทางของอิสลามให้คงอยู่สืบไปโดยการใช้ประโยชน์จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี อันจะเป็นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม ชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาทัศนคติในการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในการวิจัยได้แก่ชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารีและขึ้นทะเบียนรายชื่อสำบุรุษประจำมัสยิดซึ่งปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 687 คน ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณหากลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามานะ (Yamane, 1967) กำหนดความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และยอมให้เกิดความผิดพลาดได้ไม่เกินร้อยละ 5 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 253 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยจะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ทัศนคติในการดำเนินชีวิต และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตจุดเก็บข้อมูลได้แก่ชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
4. ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในปี พ.ศ.2558 - พ.ศ. 2559

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ด้านวิชาการ ผลการวิจัยถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ สามารถนำไปต่อยอดการ

วิจัยได้โดยขยายขอบเขตการศึกษาในลักษณะที่เฉพาะเจาะจง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มตัวอย่าง พื้นที่ชุมชน หรือปัจจัยทางสังคม ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลายและรอบด้าน อันจะทำให้เข้าใจถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชนต่างๆในสังคม และสามารถใช้อธิบายถึงปรากฏการณ์ในสังคม ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งได้

2. ด้านนโยบาย ผลการวิจัยสามารถนำไปพิจารณาเป็นแนวนโยบายทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ เช่นนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพประชากร นโยบายการพัฒนาชุมชน การจัดการผังเมือง เป็นต้น

3. ด้านเศรษฐกิจ ผลการวิจัยส่วนหนึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติ พฤติกรรมการใช้จ่ายและการบริโภคในการดำเนินชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลสำคัญเหล่านี้ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเชิงธุรกิจและพาณิชย์ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านชุมชนและสังคม ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาเยียวยาชุมชนไปพร้อมๆกับการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ซึ่งเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งปัญหาต่างๆที่เกิดจากชุมชน เช่น ยาเสพติด การพนัน การค้ามนุษย์ โจรกรรม ตลอดจนอาชญากรรมต่างๆก็จะลดลงตามไปด้วย

ตัวแปรที่ศึกษา

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ตัวแปรสำคัญในการวิจัย ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้มีคำสำคัญซึ่งควรทำความเข้าใจให้ชัดเจน ผู้วิจัยจึงนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการวิจัยดังนี้

1. ชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัทธอุบลารีย์ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร หมายถึง ประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม อาศัยอยู่ในชุมชนมัสยิดพัทธอุบลารีย์และขึ้นทะเบียนรายชื่อสำบุรุษประจำมัสยิด
2. วิถีชีวิต หมายถึง แนวทางหรือแบบแผนในการดำเนินชีวิต
3. ปัจจัย หมายถึง เหตุอันเป็นทางให้เกิดผล
4. ทัศนคติ หมายถึง แนวความคิดเห็น มุมมอง ความรู้สึก ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัย ได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
3. แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
4. แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมอิสลาม
5. แนวคิดความเจริญทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี
6. วัฒนธรรมบริโภคนิยม
7. บริบทของชุมชนมุสลิมปัตตานี
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ความหมายของชีวิต

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของวิถีชีวิต ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นการปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่ได้ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปจัดเป็นแบบแผน หรืออาจกล่าวได้ว่าถือเป็นกลยุทธ์ในการดำรงชีวิตนั่นเอง ดังนั้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตจึงได้รวบรวมความหมายของวิถีชีวิตในมุมมองของนักวิชาการต่างๆไว้ ดังนี้

Murray (2001 cited in Jongkroy,2006) กล่าวถึง กลยุทธ์ในการดำรงชีวิตว่า หมายถึง วิถีทางนำไปสู่การสะสมหรือการเพิ่มพูนความมั่นคง หรือวิถีทางนำไปสู่ความยากจนลง ซึ่งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดสภาวะแห่ง “ความด้อยโอกาส/ ความไม่มั่นคง /ความเปราะบาง”

Rigg(1998 cited in Jongkroy, 2006) กล่าวถึง กลยุทธ์ในการดำรงชีวิตว่า หมายถึง กลยุทธ์ที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระบวนการในการสร้างความหลากหลายของอาชีพในครัวเรือน ซึ่งมี 3 มุมมอง คือ สำหรับคนร่ำรวย หมายถึง กลยุทธ์ในการสะสมความมั่งคั่ง สำหรับคนยากจน หมายถึง

กลยุทธ์ในการมีชีวิตอยู่รอด และสำหรับครัวเรือนที่มีฐานะปานกลาง หมายถึงกลยุทธ์ในการทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิต

Jongkroy (2006) ได้รวบรวมความหมายของกลยุทธ์ในการดำรงชีวิตจากนักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตครัวเรือนในหลากมุมมอง โดยสรุปว่า สำหรับคนยากจน คำนี้ จะหมายถึง การใช้ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิตของครัวเรือน เพื่อต่อสู้สภาวะของ “การเป็นผู้ด้อยโอกาสหรือความไม่มั่นคง” สำหรับผู้มีฐานะปานกลาง กลยุทธ์ในการดำรงชีวิตหมายถึงการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต และสำหรับผู้มีฐานะดี จะหมายถึง การสะสม “ความมั่นคง” ในภาพรวม หมายถึงวิธีการที่ครัวเรือนในทรัพยากรเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดในสภาวะแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

อมรา พงศาพิชญ์ (2534) กล่าวถึง มนุษย์ในฐานะหน่วยชีวิตที่ดำรงอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อม จะมีกระบวนการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง เพื่อรักษาดุลยภาพกับสิ่งแวดล้อม ทั้งการปรับตัวในเชิงพฤติกรรมและการปรับตัวในจิตสำนึก ซึ่งการปรับตัวอย่างต่อเนื่องนี้ก่อให้เกิดแบบแผนความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งเรียกว่า “วิถีชีวิต”

จากที่กล่าวมาทั้งหมดพอจะประมวลได้ว่า “วิถีชีวิต” หมายถึง กลยุทธ์หรือแบบแผนระดับครัวเรือน ที่ใช้เป็นวิถีทางในการดำรงชีวิต ในสภาวะที่สภาวะที่สภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ก่อให้เกิดการปรับตัวในเชิงประพฤติกรรมและจิตสำนึก และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ทรัพยากรพื้นที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้

1.2 องค์ประกอบของวิถีชีวิต

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตนั้น นอกจากจะต้องทราบถึงความหมายของวิถีชีวิตแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบถึงองค์ประกอบของวิถีชีวิต เพื่อให้สามารถกำหนดประเด็นศึกษาได้อย่างถูกต้อง จึงได้ทำการรวบรวมความคิดของนักวิชาการหลายท่าน ซึ่งกล่าวถึงและสรุปองค์ประกอบของวิถีชีวิตไว้ ดังนี้

สุนันท์ธนา แสนประเสริฐ (2540 อ้างใน โสพนา จันทวงศ์, 2550) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของวิถีชีวิตว่าแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นวัตถุ และส่วนที่ไม่ใช่วัตถุ

1. ส่วนที่เป็นวัตถุ หมายถึง เครื่องมือ เครื่องใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้งที่ได้จากธรรมชาติการสืบทอดมาตั้งแต่ยุคก่อนๆ และ/หรือเครื่องประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใหม่ ซึ่งเกิดมาได้ มนุษย์ต้องอาศัยความรู้ความสามารถและฝีมือความชำนาญในการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมา

2. ส่วนที่ไม่ใช่วัตถุ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนได้แก่

ก) ส่วนที่เป็นระบบความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมทางสังคม ซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ หรือเป็นระบบคุณค่า คุณธรรม ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคม ตลอดจนส่วนที่เป็นผลรวมของความรู้ ลักษณะนิสัย แนวคิด สติปัญญาและ

ข) ส่วนที่เป็นเทคนิค วิธีการ วิธีในการดำเนินชีวิต แบบแผนพฤติกรรม ซึ่งหมายถึง วิธีกิน วิธีอยู่ วิธีแต่งกาย วิธีพักผ่อน วิธีแสดงอารมณ์ วิธีสื่อความ วิธีจราจรและขนส่ง วิธีอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ ตลอดจนวิธีแสวงหาความสุขทางใจ รวมความว่าเป็นวิธีปฏิบัติของมนุษย์ต่อร่างกายและจิตใจของตนเอง ต่อมนุษย์ด้วยกันและต่อธรรมชาติแวดล้อม

Rakodi and Lloyd-Jones (2002 อ้างใน โสพนา จันทวงศ์, 2550) ได้สรุปองค์ประกอบพื้นฐานที่ครัวเรือนใช้ เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต 5 ประการ คือ

1.ทุนที่เกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ (human capitals) หมายถึง แรงงานในแต่ละครัวเรือนทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ในเชิงปริมาณและคุณภาพ ในเชิงปริมาณ หมายถึง จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและเวลาที่สมาชิกสามารถมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนในด้านคุณภาพ หมายถึง ระดับการศึกษา ทักษะ และสุขภาพของสมาชิกในครัวเรือน

2.ทุนทางสังคม วัฒนธรรม และการเมือง (Social, cultural and political capitals) หมายถึง ความเข้มแข็งของชุมชน ระบบเครือข่าย ความสัมพันธ์ในชุมชน ระบบเครือข่าย ความสัมพันธ์ในชุมชน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการเข้าถึงความช่วยเหลือหรือความสัมพันธ์กับกลุ่มหรือสถาบันทางสังคมในวงกว้าง ซึ่งคนในสังคมจะต้องดำรงชีวิตอยู่ภายใต้ปัจจัยเหล่านี้

3. ทุนทางกายภาพ (Physical capitals) หมายถึง ระบบโครงสร้างพื้นฐานอันได้แก่ การคมนาคมขนส่ง แหล่งน้ำ พลังงาน การติดต่อสื่อสาร และปัจจัยในการผลิตที่มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสะดวกสบายมีการจัดหาไว้อย่างพร้อม

4. ทุนทางการเงิน (Financial capitals) หมายถึง ทรัพยากรทางการเงินที่มีไว้สำหรับใช้จ่ายในการดำรงชีวิต พิจารณาได้จาก เงินออม รายได้ สวัสดิการ รวมไปถึงการมีเครดิตในการกู้เงิน ซึ่งจะช่วยให้สามารถเปลี่ยนแปลงหรือมีทางเลือกในการดำรงชีวิตที่แตกต่างได้

5. ทุนทางธรรมชาติ (Natural capitals) หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติที่นำมาใช้ในการดำรงชีวิต ประกอบด้วยที่ดิน แหล่งน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ

สุนันท์ อินทนิล (2544) สรุปการศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน ประกอบด้วย 3 ประการ คือ ด้าน การตั้งถิ่นฐาน ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านการตั้งถิ่นฐาน จำเป็นต้องศึกษาประเด็นความหมายของการตั้งถิ่นฐาน ชื่อแหล่งตั้งถิ่นฐาน การเลือกตั้งถิ่นฐาน รูปแบบการตั้งถิ่นฐานและที่อยู่อาศัย
2. ด้านเศรษฐกิจ การศึกษาเศรษฐกิจ ต้องศึกษาเกี่ยวกับ ความหมายของเศรษฐกิจ ความสำคัญของเศรษฐกิจและกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ
3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม จะต้องศึกษาระบบแบบแผนของความสัมพันธ์ ความผูกพัน และวิถีชีวิตร่วมกัน ซึ่งถือเป็นการสร้างสรรค์วัฒนธรรมขึ้นเพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้

Tacoli (2003) กล่าวถึง ความเชื่อมโยงระหว่างเมืองและการพัฒนาชนบทว่า โครงสร้างของ วิถีชีวิตจะเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรายได้ในครัวเรือนและฐานะของทรัพยากรในท้องถิ่น และอัตรา การเพิ่มและการกระจายตัวของประชากร จะมีสัดส่วนทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายออกจากภาคเกษตร เกิดการขยายตัวของเมือง เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าองค์ประกอบที่สำคัญในการดำรงชีวิตมีอยู่ 5 ประการ ได้แก่ ทุนที่เกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ ทุนทางสังคม วัฒนธรรมและการเมือง ทุนทางกายภาพ ทุนทางการเงิน และทุนทางธรรมชาติ เพื่อแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในด้านต่างๆ ของครัวเรือนเกษตรกร

1.3 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

ในการทำงานวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต นักวิชาการหลายท่านได้ศึกษา และกล่าวถึงไว้สรุป คือ เป็นวิธีการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ครัวเรือนเพื่อให้สามารถดำรงชีวิต อยู่ได้ในสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม โดยรวบรวมวิธีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถี ชีวิตของนักวิชาการต่างๆ ไว้ ดังนี้

Scoones (1998) และ Tacoli (1998) ได้กล่าวถึงการศึกษาการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ ครัวเรือน โดยให้ศึกษาประเด็นการเข้าถึงต้นทุนหรือองค์ประกอบในการดำรงชีวิต ซึ่งแสดงออกในรูป ของรูปแบบอาชีพ ซึ่งถือเป็นการปรับกลยุทธ์ในระดับครัวเรือน ได้ 3 ข้อ ดังนี้

1. การปรับหรือการเพิ่มความเข้มข้นในการทำการเกษตร เช่น การเพิ่มความเข้มข้นในการ ทำการเกษตรในรูปของการเพิ่มที่ทำกิน อันเนื่องมาจากความยากจนทำให้ต้องบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำที่ ทำกิน เป็นต้น

2. ความหลากหลายของการประกอบอาชีพ แทนที่ทำการเกษตรเพียงชนิดเดียว เป็นการทำการเกษตรควบคู่ไปกับการค้าขายหรือการรับจ้าง เป็นต้น

3. การย้ายถิ่น คือการย้ายถิ่นเพื่อไปทำงานเพื่อส่งเงินให้ทางบ้าน ถือเป็นการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ระดับครัวเรือนเพื่อการดำรงชีวิตอีกทางหนึ่ง

Bryceson (1997) ได้ชี้ให้เห็นถึงวิธีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของครัวเรือนเกษตรในบริเวณพื้นที่ชนเมือง โดยเจาะจงในเรื่องการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ซึ่งการศึกษาจะต้องอาศัยเวลาในการศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้

1. การเปลี่ยนอาชีพ โดยศึกษาจากการเปลี่ยนแปลงของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรมาเป็นการทำอาชีพนอกภาคเกษตร เช่น การเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม การทำการค้าขาย หรืองานบริการ เป็นต้น

2. การเปลี่ยนแปลงแหล่งที่มาของรายได้ โดยศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนของรายได้ครัวเรือนจากกิจกรรมในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร

3. การกำหนดอัตลักษณ์ทางสังคม โดยศึกษาจากการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติต่อการเป็นเกษตรกรและต่อสาขาอาชีพด้านการเกษตรกรรมของครัวเรือนเกษตรกรที่ตอบแบบสัมภาษณ์

4. การเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน เช่น จากการเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่มีการตั้งถิ่นฐานริมฝั่งแม่น้ำ เป็นการกระจุกตัวโดยรอบศูนย์กลางชุมชน หรือการตั้งถิ่นฐานกระจุกตัวเป็นแนวยาวริมถนนสายหลักของชุมชน เป็นต้น

1.4 ความยั่งยืนของวิถีชีวิต

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทบทวนเอกสารตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนของวิถีชีวิต ซึ่งประกอบด้วย

Scoones (1998 : 72) ให้ความสำคัญกับแนวคิดด้านความยั่งยืนของวิถีชีวิต โดยกล่าวว่าความยั่งยืนมีความสำคัญเพิ่มขึ้นเพื่อการพิจารณาตลอดจนการพัฒนา สำหรับขอบข่ายของการวิเคราะห์ความยั่งยืนของวิถีชีวิต โดยระบุตัวชี้วัดที่แสดงถึงความแตกต่างทางสภาพแวดล้อม และความยั่งยืนของวิถีชีวิต ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ มนุษย์ และทุนทางสังคม ซึ่งทั้งหมดนี้จะรวมกันเป็นกลยุทธ์ของการดำรงชีวิต ซึ่งได้แก่ ระบบการทำการเกษตร ความหลากหลายของวิถีชีวิต อาชีพ และการอพยพ โดยศูนย์กลางของการวิเคราะห์ของสถาบัน และองค์กรต่างๆ เพราะสถาบัน และองค์กรเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน

The International Fund for Agricultural Development (2007) ระบุถึงความยั่งยืนของวิถีชีวิตเป็นหนทางที่ทำให้เกิดความเข้าใจในวิถีชีวิตของคนยากจน และทำให้มีชีวิตที่ดีขึ้น ใช้ในการวางแผนพัฒนากิจกรรม และช่วยกำหนดกิจกรรมที่นำไปสู่วิถีชีวิตที่ยั่งยืนได้ องค์ประกอบของวิถีชีวิตได้แก่ คนเป็นศูนย์กลาง ทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวข้องกันหรือองค์รวม พลวัตหรือมองให้เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของวิถีชีวิต การสร้างความเข้มแข็ง การเชื่อมโยงระหว่างมหภาคและจุลภาค การสร้างเครือข่ายพันธมิตร และเป้าหมายสู่ความยั่งยืน

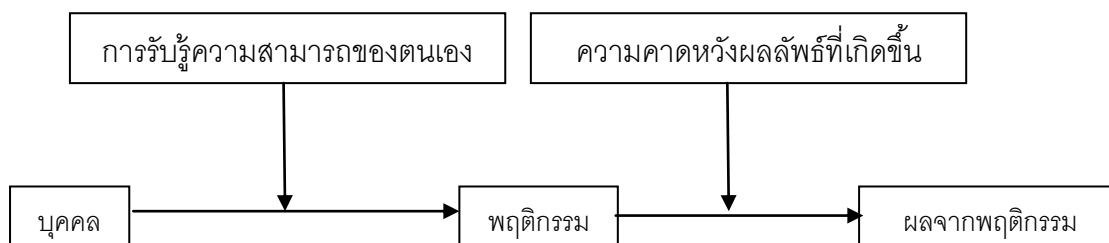
จากแนวคิดต่าง ๆ สรุปได้ว่าความยั่งยืนของวิถีชีวิต ประกอบด้วยประโยคหลัก 2 ส่วน คือ วิถีชีวิตและความยั่งยืน โดยวิถีชีวิต ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญในการดำรงชีวิตทั้ง 5 ประการ อันได้แก่ ทุนที่เกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ ทุนทางสังคม วัฒนธรรมและการเมือง ทุนทางกายภาพ ทุนทางการเงิน และทุนทางธรรมชาติ ส่วนความยั่งยืน คือหนทางหรือแนวทางที่ทำให้เกิดความเข้าใจ โดยมีคนเป็นศูนย์กลาง ทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวข้องกันหรือองค์รวม รวมทั้ง การสร้างความเข้มแข็ง การเชื่อมโยง การสร้างเครือข่ายและเป้าหมายสู่ความยั่งยืน กล่าวสรุปคือ “ความยั่งยืนของวิถีชีวิต” คือ การเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบของวิถีชีวิต โดยมีคนเป็นศูนย์กลาง โดยนำเอาความแตกต่างขององค์ประกอบในการดำรงชีวิตนี้ มาใช้ในการวางแผนพัฒนากิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง เปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของวิถีชีวิต เพื่อเป้าหมายสู่ความยั่งยืน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

อัลเบิร์ต แบนดูรา (1997) ได้นำเสนอแนวคิดที่พัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาของสังคม (Social Cognitive Theory) แนวคิดนี้นิยมใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีหลักการสำคัญคือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ที่ปรากฏภายนอกเป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภายใน เช่น ความคิด ความเชื่อ การรับรู้ เมื่อเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภายในแล้ว จะส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภายนอกเมื่อมีโอกาส ดังนั้นจะเห็นว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ได้เกิดจากปัจจัยภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยส่วนบุคคลร่วมด้วย

อัลเบิร์ต แบนดูรา (1986) อธิบายว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ส่วนความสามารถของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ สิ่งที่กำหนดประสิทธิภาพของพฤติกรรมภายนอกจึงขึ้นอยู่กับรับรู้ความสามารถของตนเอง (Perceived Self – Efficacy) ซึ่งเป็นการประเมินความสามารถของตนเองว่าจะแสดงพฤติกรรมต่างๆได้ในระดับใด ส่วนความคาดหวังผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Outcome Expectation) เป็นการประเมินว่าผลลัพธ์ใดที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำพฤติกรรมดังกล่าว แสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามแนวคิดของอัลเบิร์ต แบนดูรา

จากแผนภูมิตั้งต้นจะเห็นว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นการประเมินความสามารถในการแสดงออก เป็นความเชื่อของบุคคลในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต และพิจารณาได้จากความคิด ความรู้สึก แรงจูงใจ และพฤติกรรม ส่วนความคาดหวังผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นการประเมินถึงผลที่จะตามมาจากการกระทำเฉพาะอย่างกล่าวคือเป็นความคาดหวังในสิ่งที่จะตามมาจากพฤติกรรมนั่นเอง

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ปฏิสัมพันธ์กันอยู่เสมอ มีการปรับเปลี่ยนพัฒนาเทคโนโลยีในด้านต่างๆ อย่างไม่หยุดยั้ง สังคมและวัฒนธรรมจึงมีความเป็นพลวัตคือมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

สุพัตรา สุภาพ (2540: 117) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งสามารถสังเกตได้ด้วยตา

ผจงจิตต์ อธิคมนันท์ (2543: 21) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง โดยโครงสร้างทางสังคมนั้นประกอบด้วย คน ความสัมพันธ์ และสถาบัน การเปลี่ยนแปลงในคน เช่น อัตราการเกิด อัตราการตาย การกระจายตัว การอพยพ การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ เช่น การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิมาเป็นทุติยภูมิมากขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงในสถาบัน เช่น การเพิ่มจำนวนของสถาบันต่างๆในสังคม เป็นต้น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2547: 5) ได้กล่าวถึงความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สอดคล้องกับ ผจงจิตต์ อธิคมนันท์ (2543) โดยกล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง โดยอาจจะเปลี่ยนแค่บางหน่วยหรือบางองค์กรในสังคมหรืออาจจะเปลี่ยนทั้งโครงสร้างของสังคมนั้นๆ ก็ได้

จากที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง การปฏิสัมพันธ์ ตลอดจนรูปแบบความสัมพันธ์ของผู้คนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมหนึ่งๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับวิถีชีวิต ค่านิยม บทบาทหน้าที่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งวัฒนธรรม ดังนั้นเราจึงพบว่าพบว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมักเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้วย ดังที่

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536 : 99-104) ได้กล่าวไว้ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ด้านนิเวศวิทยา ชุมชนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมสมบูรณ์ เช่น ดินดี ส่งผลทำให้รายได้ดีสามารถนำมาปรับปรุงวิถีชีวิตให้ดีขึ้นในด้านต่างๆ ให้ดีขึ้น มีผลต่อการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยต่างๆ รู้จักการนำเทคโนโลยีมาใช้
2. การยอมรับสิ่งใหม่ การยอมรับสิ่งใหม่เป็นตัวกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวให้ดียิ่งขึ้นไปกว่าเดิม
3. การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม การที่รัฐได้แพร่กระจายความเจริญต่างๆ เข้าสู่ชุมชนโดยใช้ระบบการศึกษา เพื่อให้ทุกคนได้รับการศึกษาทั่วถึง การซื้อขายผลผลิตหรือการท่องเที่ยวทำให้อิทธิพลของความเป็นเมืองเข้าสู่ชนบทมากขึ้น
4. ลักษณะบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคล ลักษณะของความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่นการที่คนมีการศึกษาที่สูงขึ้นยอมรับสิ่งใหม่ๆ มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และพัฒนาคุณภาพชีวิตดีขึ้น หรือลักษณะบุคลิกภาพในด้านของความเป็นผู้นำ ประสบการณ์ในการทำงานเพศ อายุ และอื่นๆ ก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้วย
5. การสื่อสารมวลชน อิทธิพลของวิทยุ โทรทัศน์ เครื่องมือสื่อสารอื่นๆ ล้วนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

นอกจากนี้ มัวร์ (อ้างใน ศิริลักษณ์ ตนะวิไชย, 2534: 15-16) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและสังคมในปัจจุบันมีลักษณะดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงในสังคมหรือวัฒนธรรมใดๆ จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและปกติ
2. การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ไม่ได้เกิดขึ้นมาอย่างโดดเดี่ยว แต่จะมีผลกระทบอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านเวลาและพื้นที่

3. เมื่อการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ทุกหนแห่ง จึงสามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องไปยังทุกหนทุกแห่งได้ในทำนองเดียวกัน

4. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการวางแผนหรือเป็นผลกระทบจากการเสนอวัฒนธรรมใหม่จะมีมากกว่าผลจากการเปลี่ยนแปลงในอดีต

5. เทคโนโลยีด้านวัตถุและความคิดทางด้านสังคมใหม่ มีการขยายตัวและเผยแพร่ออกไปอย่างรวดเร็วและก่อให้เกิดผลกระทบที่สะสมแม้บางเรื่องอาจจะล่าช้าอย่างรวดเร็วยัง

6. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อบุคคลและสังคมเนื่องจากโอกาสที่บุคคลจะติดต่อกันอย่างใกล้ชิดมีมากขึ้นและไม่มีอะไรที่จะหลบเลี่ยงผลดังกล่าวได้

หากพิจารณาถึงความหมายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจเกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์ทางสังคมในแต่ละเรื่อง อาจเกิดขึ้นในส่วนย่อยหรือส่วนใหญ่ของความสัมพันธ์ทางสังคมก็ได้หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่มีผลทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมเกิดความแตกต่างกันขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งแล้ว ไม่ว่าจะเปลี่ยนแปลงจะเปลี่ยนเล็กน้อยหรือใหญ่โตเพียงไรก็ตาม ย่อมถือว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ทั้งสิ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของการดำเนินชีวิตของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งย่อมจะมีวิถีชีวิตเป็นของตนเอง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น ในทางปฏิบัติแล้วยากที่จะแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เพราะหากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ท้ายที่สุดการเปลี่ยนแปลงก็จะมีผลกระทบถึงสองลักษณะดังกล่าวเสมอ

4. แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมอิสลาม

เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวมุสลิมต้องสอดคล้องและอยู่ในกรอบของศาสนาอิสลาม ซึ่งถือเป็นธรรมเนียมในการดำเนินชีวิต การศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวมุสลิมจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมอิสลามเสียก่อน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ความหมายของจริยธรรมและจริยธรรมอิสลาม

จากการศึกษาพบว่ามีความหมายของจริยธรรมอิสลามแตกต่างกัน ดังนี้

อิมาม อัลฆะซาลี (1405 : 3/46) กล่าวว่า อัคลาก (จริยธรรม) คือ สิ่งที่มีอย่างมั่นคงอยู่ในตัวคน การกระทำจะแสดงออกมาจากตัวของเขาโดยง่ายตาย โดยไม่จำเป็นต้องไตร่ตรอง

หรือชักช้า หากการกระทำที่แสดงออกมาในทางที่ดี สอดคล้องกับปัญญาและบพัญญูติ เรียกว่า มารยาทที่ดี หากการกระทำที่แสดงออกมาเป็นการกระทำที่น่าเกลียด เรียกว่า มารยาทที่เลวทราม

อิบนุ มิสกาวิยฮ (อ้างถึงใน Md.Daud, Kamarudin, 2001 : 50) กล่าวว่า อัคลาก (จริยธรรม) คือ สภาพจิตใจของแต่ละคน ซึ่งสามารถแสดงกิริยาต่างๆ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการคิด

มุณีเราะฮฺ บินตุ อับดุลอะซะฟุร (2532 : 47) กล่าวว่า จริยธรรมอิสลาม หมายถึง คุณค่าเกี่ยวกับความประพฤติทางสังคมว่าอย่างไรดีอย่างไรไม่ดี โดยเป็นระบอบการดำเนินชีวิตที่มุ่งจะขัดเกลาจิตใจให้ผ่องแผ้ว ด้วยการเคารพภักดีพระผู้อภิบาล และกระทำดีต่อเพื่อนมนุษย์ โดยตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความรัก ความเมตตา ความเสมอภาค ความยุติธรรม และความเป็นพี่น้องกัน เพราะหวังความโปรดปรานจากอัลลอฮฺ

มันซูร (ม.ป.ป. : 40) กล่าวว่า จรรยาธรรม คือ ลักษณะที่แสดงออกมาจากจิตใจ ซึ่งได้ถูกฝังลึกอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการสรรเสริญหรือตำหนิ หรืออีกนัยหนึ่งหมายถึง การยึดมั่นอยู่ในบพัญญูติและการให้ละทิ้ง

วิสุทธิ์ บิลลาเต๊ะ (2550 : 7) กล่าวว่า จริยธรรม คือ เป้าหมายสำคัญของศาสนาอิสลาม ที่กำหนดให้มุสลิมปฏิบัติเป็นเหมือนแบบฝึกหัดที่ต้องทำซ้ำแล้วซ้ำอีก เพื่อให้คนเรามีจริยธรรมเป็นนิสัย และยึดมั่นในจริยธรรมเหล่านั้นอย่างมั่นคงไม่เสื่อมคลาย

อับดุลฮาकिม วันแอเลาะ (ม.ป.ป. : 1) กล่าวว่า จริยธรรม หรือมารยาทนั้น หมายถึง สภาพการอันหนึ่งที่สถิตอยู่ในร่างที่มีชีวิต ซึ่งด้วยสภาพนั้น ทำให้เรือนร่างที่มีชีวิตดังกล่าว ได้แสดงผลออกมาในรูปของการกระทำ ซึ่งจะมีผลสืบเนื่องมาจากการเจตนา ไม่ว่าจะออกมาในรูปที่ดีหรือไม่ดี ทั้งงาม หรือบัดสีก็ตาม

จินตนา บุญบังการ (2545 : 27) กล่าวว่า จริยธรรม คือ ข้อประพฤติปฏิบัติ หรือ หลักความประพฤติปฏิบัติที่พึงงามที่เหมาะสม ที่มีคุณธรรมและถูกต้องตามศีลธรรม

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 284) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นสาขาหนึ่งของวัฒนธรรม เป็นหลักประพฤติปฏิบัติที่ถูกประเมิน และยอมรับกันในแต่ละสังคมว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ยุติธรรม เป็น

สัจจะและเหมาะสม และผู้ปฏิบัติสามารถบรรลุถึงสภาพชีวิตที่มีคุณค่าอันพึงประสงค์ของตนและสังคมนั้นๆ

พิภพ วังเงิน (2546 : 4) กล่าวว่า จริยธรรม คือ กิริยามารยาทการประพฤติปฏิบัติที่สังคมปรารถนา เป็นแนวทางเพื่อบรรลุสภาพชีวิตที่ดั่งงามทั้งทางกาย วาจา ใจ (ทำ พูด คิด) เป็นไปในทางที่ดีและละเว้นสิ่งที่ผิดต่อปทัสถานของสังคม

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2549 : 6) กล่าวสรุปความหมายของจริยธรรม คือ กฎเกณฑ์ ความประพฤติของมนุษย์มีมโนธรรมและรู้จักไตร่ตรองแยกแยะความดี ความชั่ว , ถูก ผิด , ควร ไม่ควร, เป็นการควบคุมตนเอง และเป็นการควบคุมกันเองในกลุ่ม หรือเป็นศีลธรรมเฉพาะกลุ่ม

สมคิด บางโม (2549 : 12) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง หลักหรือข้อควรประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดั่งงามตามหลักคุณธรรม ตลอดจนการมีปัญญาไตร่ตรองด้วยเหตุผลว่า อะไรดีควรประพฤติ อะไรไม่ดีไม่ควรประพฤติ

จากการศึกษาเอกสาร ในเรื่องความหมายของจริยธรรม พบว่า ความหมายของจริยธรรม มีความหมายไม่แตกต่างกัน นักวิชาการหลายๆ ท่าน ให้ความหมายคล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันอยู่บ้างก็เฉพาะในรายละเอียดและสำนวนการอธิบายเท่านั้น กล่าวโดยสรุป จริยธรรม คือ เกณฑ์การประพฤติปฏิบัติ หรือแนวทางของบุคคล ในการประพฤติปฏิบัติ ตลอดจนกิริยามารยาทที่ดั่งงาม ที่ปฏิบัติเพื่อให้เกิดสันติสุขในสังคม ซึ่งสำหรับอิสลามแล้วในภาคปฏิบัตินั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงพื้นฐานหรือรากฐานของจริยธรรมเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องด้วย

4.2 พื้นฐานจริยธรรมอิสลาม

รากฐานของอิสลามได้จากพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งเป็นพระมหาคัมภีร์อันประเสริฐ ได้รับการเปิดเผยให้แก่ นบีมุฮัมมัด คำสอนในอัลกุรอานนั้น ท่านนบีเป็นผู้อธิบายด้วยตัวท่านเอง โดยอาศัยคำพูด การกระทำ และการเห็นด้วยของท่าน รวบรวมสิ่งต่างๆ เหล่านี้ เรียกว่า อัลหะดีษ ดังนั้น อัลกุรอานและอัลหะดีษจึงเป็นข้อกำหนดและอธิบายถึงลักษณะของมุสลิม (อิมรอน มะลูลีม, 2539 : 10) พื้นฐานของจริยธรรมอิสลามดูจากคำสอน อันเป็นเสาหลักแห่งศาสนานั้น คือ จะไม่บูชาสิ่งอื่นใด นอกจากพระองค์อัลลอฮ์เท่านั้น (มรวาน สะมะอูน, ม.ป.ป. : 423) ดังที่อัลลอฮ์ ได้ตรัสในอายะฮ์อัลกุรอานไว้ มีใจความว่า “หากพวกเขาไม่ตอบสนองการเรียกร้องของ

พวกท่าน ก็จงรู้เถิดว่า แท้จริงอัลกุรอาน ถูกประทานลงมาด้วยวะฮีย์ของอัลลอฮ์ และนั่นคือไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกจากพระองค์ แล้วพวกเจ้า (มุชริกีน) ยังมโนบั่นอ้อมอีกหรือ” (ฮุด : 14)

จากอายะฮ์ข้างต้นอัลลอฮ์ ได้ตรัสให้รู้ว่า อัลกุรอานนั้นเป็นวะฮีย์¹ ที่มาจากอัลลอฮ์ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาอันดับแรก และอัลหะดีษเป็นแหล่งที่มาอันดับรองถัดจากอัลกุรอานของบทยุญติอิสลาม ถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง และในทางจริยธรรมก็เช่นเดียวกันที่จะต้องมีพื้นฐานมาจากสองแหล่งนี้

อับดุลฮากีม วันแอะเลาะ (ม.ป.ป. : 2) ได้กล่าวว่าพื้นฐานจริยธรรมอิสลามนั้นก็คืออัลกุรอาน และอัลหะดีษ และจริยธรรมที่ดิงาม โดยแท้จริงนั้น คือ จริยธรรมตามแบบศาสนาดั้งเดิมที่เราจำเป็นต้องเจริญรอยตามจริยวัตรของท่าน

พระองค์อัลลอฮ์ ได้ตรัสไว้ในอายะฮ์อัลกุรอาน ไว้ ความว่า “และแท้จริงเจ้านั้นอยู่บนคุณธรรมอันยิ่งใหญ่”² (อัลเกาะลัม : 4)

จากอายะฮ์ ข้างต้น อัลลอฮ์ ได้ตรัสให้รู้ว่าท่านนบีมุฮัมมัด เป็นบุคคลที่มีจริยธรรมที่ดิงามอย่างแท้จริง จริยธรรมในอิสลามดำรงอยู่บนหลักการประดับด้วยมารยาทที่ดิงาม และขจัดสันดานชั่วและยึดมั่นอยู่ในครรลองของพระผู้เป็นเจ้า มุสลิมจะต้องขจัดสันดานชั่วต่างๆ ที่อิสลามได้ห้ามและประดับชีวิตด้วยจริยธรรมอันดีงามที่ชะรีอะฮ์ได้กำชับไว้ เขาจะต้องยึดมั่นในหลักการทางจริยธรรมที่อัลกุรอานได้เรียกร่องเชิญชวนและที่ท่านเราะสูลุลลอฮ์ การให้การอบรมบ่มนิสัยหรือการหล่อหลอมด้วยแบบอย่างที่ดีงามและการเรียกร่องเชิญชวนสู่อัลลอฮ์ด้วยสถานการณ์การปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นปัจจัยยิ่งใหญ่

หมอซาลี ตอยยิบ (2543 : 59) กล่าวว่า การสร้างจริยธรรมอิสลามของมุสลิมนั้นเป็นรากฐานแรกของการก้าวสู่การดำเนินชีวิตตามแนวทางทั้งระบอบ ซึ่งการสร้างจริยธรรมที่ดีนั้น คือ บุคคลนั้นสามารถควบคุมอารมณ์ฝ่ายต่ำและกิเลส และสร้างสรรค์สำนึก และความรับผิดชอบใน

¹ วะฮีย์ หรือวะฮยู คือ คำสั่งสอนขององค์อัลลอฮ์ที่ประทานลงมาให้ท่านเราะสูลเพื่อเผยแผ่ให้แก่มวลมนุษยชาติ

² อัลลอฮ์ ทรงประกาศยืนยันถึงสุขภาพจิตของท่านนบี ว่ายังเป็นปกติมิได้มีอาการวิปริตผิดธรรมดาหรือเป็นคนเสียดังที่พวกมุชริกีนกล่าวใส่ร้ายใส่ร้ายไม่ พร้อมกับแจ้งให้ทราบอีกว่า การตอบแทนคุณความดีแต่ท่านนบี จะมีอย่างท่วมท้นตลอดระยะเวลาที่ท่านทำหน้าที่ที่เผยแผ่ศาสนาของพระองค์ และว่า นบี อยู่ในจรรยามารยาทที่ยิ่งใหญ่เป็นแบบอย่างอันดีงามแก่มวลมุสลิมและบุคคลทั่วไป

ภารกิจหน้าที่ การสร้างจริยธรรมต้องครอบคลุมและต้องสอดคล้องกับจิตวิญญาณด้วย ร่างกายและสติปัญญา เป็นตัวจรรโลงภาคปฏิบัติ ของการพัฒนาด้านอารมณ์โดยสมบูรณ์ จนกระทั่งสร้างจริยธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ ในที่สุดร่างกายที่เข้มแข็ง คุณธรรมที่มั่นคง ความคิดที่สร้างสรรค์และก้าวหน้า ความสามารถในการแสวงหาปัจจัยยังชีพ ความศรัทธาอันสมบูรณ์ อนาคตที่ถูกต้องขัดเกลาร่างกาย รักษาเวลา มีระเบียบในการทำกิจการงานและมีคุณค่าต่อสังคม

ซิดดิก ฟาฏีล (2548 : 4) กล่าวว่า มุสลิมทุกคนจำเป็นต้องเจริญรอยตามแบบฉบับของท่านนบีมุฮัมมัด ท่านคือแบบฉบับในเรื่องของอุปนิสัยและการกระทำ และพฤติกรรม

หะซัน (อับดุลอากีม วันแอะละ, ม.ป.ป. : 6) กล่าวว่า จริยธรรมที่ดีนั้น คือใบบน่ายิ้มแย้มเสียสละ ระวังความโกรธ จริยธรรมที่ดีนั้น ต้องประกอบไปด้วยสามประการ

1. หลีกห่างสิ่งต้องห้าม
2. แสวงหาแต่ของหะลาล (อิสลามอนุมัติ)
3. ให้ความสุขแก่ผู้ที่อยู่ภายใต้การคุ้มครอง

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่าศาสนาอิสลามได้เน้นในด้านจริยธรรมมาก เพื่อให้ปลูกฝังจิตใจบุคคลและสังคม ซึ่งจริยธรรมอิสลามนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ในวันปรโลก ด้วยเหตุที่จริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญ ฉะนั้น เราะฮูล ได้เน้นเรื่องจริยธรรมควบคู่กับการยำเกรงต่ออัลลอฮ์ เพราะการยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลกับสังคม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ , 2532 : 48) ดังนั้นแล้ว จริยธรรมอิสลามที่ถูกต้องสมบูรณ์นั้น ต้องอยู่บนพื้นฐานของอัลกุรอาน และอัลหะดีษ และในอิสลามนั้นถือว่าจริยธรรม เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง ที่จะทำให้นุญญ์เป็นผู้ที่ยำเกรงต่อเอกองค์อัลลอฮ์

4.3 ความสำคัญของจริยธรรมอิสลาม

วิสุทธิ์ บิลล่าเต๊ะ (2550 : 13-16) ได้กล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรมอิสลาม ดังนี้

1. จริยธรรมคือดัชนีชี้วัดระดับอิหม่านของบุคคล เนื่องจากอิหม่านหรือความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ที่แท้ย่อมผลิตดอกออกผล ทางจริยธรรมทั้งดงาม แต่หากดอกผลที่ได้มีความพิกลพิการนั้นย่อมหมายความว่าอิหม่านในใจอ่อนแออย่างยิ่งหรืออาจไม่มีอิหม่านเอาเสียเลยก็ได้และสำหรับผู้ประกอบอิบาตะแล้ว ยังมีจริยธรรมสูงส่งเท่าใดก็ยิ่งบ่งบอกความสำเร็จในการอิบาตะมากเท่านั้น

แต่หากมาตรฐานจริยธรรมตกต่ำ ก็สะท้อนว่าอียิปต์ ที่ทำนั้นล้มเหลวแม้ในแง่ปริมาณจะดูมากมาย มหาศาลปานใดก็ตาม

2. อิสลามจัดให้จริยธรรมเป็นแก่นของศาสนา เป็นบรรทัดฐานแห่งชีวิต และคนที่ถึงพร้อมด้วยจริยธรรมก็พึงได้รับการเคารพยกย่องอย่างสมเกียรติ ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์หนึ่ง ที่มีผู้ที่มาถามท่านนบีว่าใครคือผู้มีอิหม่านสมบูรณ์ที่สุด ท่านตอบว่า คือคนที่มีจริยวัตรงดงามที่สุด

ฟัตฮียะ ยะกัน (2544 : 53-56) กล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรมอิสลาม ไว้ว่า จริยธรรมอิสลาม (หรืออัคลาก) ที่ดี ถือเป็นเป้าหมายพื้นฐานหนึ่งของศาสน์แห่งอิสลาม ดังที่ท่านเราะสูลุลลอฮ์ กล่าวถึงไว้ในหะดีษ หนึ่ง ความว่า “แท้จริงฉันถูกแต่งตั้งมาเพื่อให้สมบูรณ์ขึ้นมาซึ่งจรรยาบรรณที่ดีงามทั้งหลาย”

และอัลกุรอานได้เน้นหนักเอาไว้เช่นกัน ความว่า “บรรดาผู้ที่เราให้พวกเขามีอำนาจในแผ่นดิน คือ บรรดาผู้ที่ดำรงการละหมาด และบริจาคซะกาตและใช้กันให้กระทำความดี และห้ามปรามกันให้ละเว้นความชั่ว และบั้นปลายของกิจการทั้งหลายย่อมกลับไปหาอัลลอฮ์” (อัลหัจญ์ : 41)

และ “หาใช่คุณธรรมไม่ การที่พวกเขา ผินหน้าของพวกเขาไปทางทิศตะวันออกและทิศตะวันตก แต่ว่าคุณธรรมนั้น คือผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และวันปรโลก และศรัทธาต่อมลาอิกะฮ์ ต่อ บรรดาคัมภีร์และนบีทั้งหลาย และบริจาคทรัพย์ต่างๆ ที่มีความรักในทรัพย์นั้น แก่บรรดาญาติที่สนิท และบรรดาเด็กกำพร้า และแก่บรรดาผู้ยากจน และผู้ที่อยู่ในการเดินทาง ¹ และบรรดาผู้ที่มาขอและบริจาคในการไถ่ทาส และเขาได้ดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และการชำระซะกาต และ (คุณธรรมนั้น) คือบรรดาผู้ที่รักษาสัญญาของพวกเขาโดยครบถ้วน เมื่อพวกเขาได้สัญญาไว้ และบรรดาผู้ที่อดทนในความทุกข์ยาก และในความเดือดร้อน ² และขณะต่อสู้ในสมรภูมิ ชนเหล่านี้แหละคือผู้ที่พูดจริง และชนเหล่านี้แหละคือ ผู้ที่มีความยำเกรง” (อัล บะเกาะเราะฮ์ : 177)

จะเห็นได้ว่าอิสลามให้ความสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับจริยธรรม ดังจะเห็นได้จาก หลักฐานที่เป็นอัลกุรอาน และอัลหะดีษข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้วบุคคลที่เป็นครูอิสลามศึกษา ซึ่งถือเป็นต้นแบบ จะต้องสามารถเป็นแบบอย่างในทุกๆ ด้านให้แก่นักเรียน เพื่อนร่วมงาน ตลอดจนบุคคลในสังคมได้ ในฐานะที่เป็นบุคคลหนึ่งที่นำคำสั่งสอนของอัลลอฮ์ มาเผยแผ่ และเกี่ยวกับจริยธรรม

อิสลามนั้น อิสลามได้มีระบุลักษณะ และขอบข่ายของจริยธรรมอิสลามไว้มากมายและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูอิสลามศึกษา ที่จะต้องศึกษาและนำมาปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างต่อไป

4.4 ลักษณะและขอบข่ายของจริยธรรมอิสลาม

จากการศึกษาพบว่า มีนักวิชาการด้านศาสนาอิสลาม กล่าวถึงลักษณะและขอบข่ายของจริยธรรมอิสลามไว้ดังนี้

อับดุลฮากิม วันแอะเลาะ (ม.ป.ป. : 6-8) ได้อธิบายถึงลักษณะที่เป็นจริยธรรมอิสลามไว้พอสังเขป ดังนี้

1. ต้องเป็นผู้ที่มีความอาย
2. ต้องเป็นผู้ที่ระงับการล้างแค้น ปองร้าย
3. ต้องเป็นผู้ที่กระทำแต่ความดี
4. ต้องเป็นผู้ที่มีวาจาสำจะ
5. ต้องเป็นผู้ที่พุดน้อย
6. ต้องเป็นผู้ที่ทำมาก
7. ต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ
8. ต้องไม่เป็นผู้ที่พลาดพลั้งเป็นนิจ

มุณีเราะฮฺ บินตุ อับดุลเมาะฟุร (2532 : 47) ได้สรุปรูปแบบการดำเนินชีวิตในสิ่งที่อิสลามส่งเสริมและสิ่งที่อิสลามห้ามปราม ดังนี้

อิสลามส่งเสริม

1. การทำความดี
2. ความมีสำจะ
3. การให้อภัย
4. จรรยา มารยาท
5. ความเมตตา กรุณา
6. ความรัก ความเป็นพี่น้องกัน
7. การควบคุมตนเอง
8. การดำเนินชีวิตสายกลาง
9. การศึกษา

10. ความอดทน

อิสลามห้ามปราม

1. การหน้าไหว้หลังหลอก ลอบกัด
2. การพูดปด ให้ร้าย พูดจาไร้สาระ
3. การเย่อหยิ่ง จองหอง หลงตน
4. การผูกพยาบาท
5. การอิจฉาริษยา
6. การคดโกง
7. การขโมย
8. การกดขี่ข่มเหง ทำร้ายผู้อื่น
9. การยุยงหรือก่อให้เกิดความเกลียดชัง
10. การเป็นพยานเท็จ
11. การหมิ่นประมาท
12. การกระทำที่เลวทรามอื่นๆ

อาลี ฮาซัน (2521 : 3) ได้กล่าวถึงความเข้าใจในเรื่องอัคลาก (จริยธรรม) ไว้ว่า จริยธรรม (อัคลาก) นั้นมีทั้งดีและไม่ดี ในสังคมเราจึงมักจะกล่าวกันเสมอๆ เช่น อัคลากของเขาดี หรือ อัคลากของเขาไม่ดี ดังนั้น ความหมายดังกล่าว จึงเป็นที่รู้กันว่าอัคลาก ก็คือ กิริยา มารยาท ความประพฤติ อุปนิสัย หรือการแสดงออกนั่นเอง

อัคลาก (จริยธรรม) ที่ดีก็คือ

1. สัตย์จริง
2. รักษาสัญญา
3. อดทน
4. ให้อภัย
5. มีความเมตตา
6. นอบน้อมถ่อมตน

ส่วน อัศลาก (จริยธรรม) ที่ไม่ดีคือ

1. ยะโส
2. อิจฉาริยา
3. แค้นเคือง
4. ให้ร้ายป้ายสี
5. ยุแหย่
6. อวดอ้าง
7. อกตัญญู

ลักษณะและขอบข่ายของจริยธรรมข้างต้น มีทั้งที่เป็นจริยธรรมที่ดีที่สั่งใช้ และจริยธรรมที่ไม่ดี ที่ให้ละเว้น ส่วนหนึ่งจากลักษณะและขอบข่ายจริยธรรมอิสลามข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำมาเป็นแนวคิดสำคัญในการทำเครื่องมือวิจัยดังรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

5. แนวคิดความเจริญทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี

ความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญที่ควรพิจารณาเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต เนื่องจากสถาบันทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตประชาชนในสังคม ดังที่ ยุบลวรรณ ต้นเจียรรัตน์ (2557 : 117) กล่าวว่า สถาบันทางเศรษฐกิจเป็นสถาบันที่ช่วยสนองความต้องการของบุคคล และสังคมทั้งการอุปโภคและบริโภคกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การผลิต การอุปโภค การบริโภค การแลกเปลี่ยนและการกระจายรายได้ ซึ่งวิธีการทำกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าวในแต่ละสังคมอาจแตกต่างกันไป

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2558 : ออนไลน์) กล่าวถึงความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในไตรมาสที่ 1 ปี 2558 สรุปได้ว่า ธุรกิจนอสังหาริมทรัพย์คอนโดมิเนียมในเขตกรุงเทพมหานครที่เน้นกลุ่มลูกค้าเป้าหมายระดับบน ยังมีกำลังซื้ออยู่ในเกณฑ์ดี ภาคการท่องเที่ยวยังเป็นแรงส่งที่สำคัญของเศรษฐกิจในไตรมาสนี้ตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่ปรับตัวดีขึ้นต่อเนื่อง

ส่วนในไตรมาสที่ 2 ปี 2558 ธนาคารแห่งประเทศไทย (2558 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยว่า จากผลการสำรวจความเชื่อมั่นทางธุรกิจพบว่า ภาวะธุรกิจในอีก 3 เดือนข้างหน้ามีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้นจากปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้ประกอบการคาดหวังต่อการลงทุนภาครัฐว่าจะเป็นแรงนำการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระยะต่อไป ภาคอสังหาริมทรัพย์มีแนวโน้มปรับตัวทยอยดีขึ้น

จากอุปสงค์ในตลาดกลางและบนที่ยังอยู่ในเกณฑ์ดี ประกอบกับได้รับปัจจัยบวกจากการปรับลดอัตราดอกเบี้ยของ กนง. ด้านการท่องเที่ยวคาดว่าจะปรับดีขึ้นตามความต้องการของนักท่องเที่ยวจีนอย่างต่อเนื่อง และนักท่องเที่ยวชาติอื่นที่มีความมั่นใจในสถานการณ์ทางการเมืองมากขึ้น

นอกจากนี้ความเจริญทางเทคโนโลยีในศตวรรษที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ (Sawyer, Hutchinson & Williams, 1999) กล่าวว่า สังคมมนุษย์มีความเจริญด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว มนุษย์ได้ใช้คอมพิวเตอร์คำนวณตัวเลขจำนวนมากและมียุทธวิธีคำนวณที่สลับซับซ้อนและมีศักยภาพในการเก็บข้อมูลนั้นไว้พร้อมสำหรับการเรียกใช้เมื่อใดก็ได้ แต่เมื่อมีผู้ต้องการใช้ข้อมูลนั้นร่วมกันจากหลายสถาบันทำให้ระบบการเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์เข้าด้วยกันเกิดขึ้นก่อนที่จะพัฒนามาเป็นระบบอินเทอร์เน็ตในเวลาต่อมา และเพื่อให้การเรียกใช้ข้อมูลเหล่านั้นสะดวก รวดเร็วมากขึ้นระบบเชื่อมต่อก็ได้รับการพัฒนาให้กลายเป็นระบบทางด่วนข้อมูล (Information Superhighway) เพื่อความสะดวกในการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลของสถาบันการศึกษา และหน่วยงานราชการทั้งหลาย

ในบริบทของสังคมไทย พงษ์ วิเศษสังข์ (2553 : 2) กล่าวถึงความเจริญด้านเทคโนโลยีในสังคมไทยว่า จากสถิติจำนวนผู้ใช้คอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือส่วนใหญ่ในประเทศไทยก็เป็นประชาชนทั่วไปและเป็นกลุ่มที่มีอายุไม่มากนัก พงษ์อ้างการสำรวจของสถาบันวิจัยแห่งชาติในปีพ.ศ. 2550 พบว่าประชาชนไทยอายุ 6 ปีขึ้นไปมีคอมพิวเตอร์ใช้ 16.04 ล้านคน และมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 9.32 ล้านคน กลุ่มที่ใช้คอมพิวเตอร์ปริมาณสูงสุดเป็นกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 6-14 ปีถึงร้อยละ 61.1 และจำนวนของผู้ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัวใน ปีพ.ศ. 2552 เมื่อผลจากการสำรวจของ NECTEC พบว่าจำนวนของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็น 18.3 ล้านคนและ กลุ่มผู้ใช้ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 15-24 ปี แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและทำให้ประชาชนใกล้ชิด เข้าถึงเทคโนโลยีได้มากขึ้น

ปรากฏการณ์เช่นนี้อาจมีผลต่อโครงสร้างและกลไกของสังคมได้ Infante, Rancer, & Womack (1993) กล่าวว่า ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เกิดสภาวะโลกไร้พรมแดนขึ้น ซึ่งในช่วงต้นของยุคโลกไร้พรมแดนมีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าอาจทำให้การไหลของข้อมูลข่าวสารจากประเทศที่มีอำนาจมากกว่าไปยังประเทศที่ด้อยกว่า ทำให้วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจน ภาษาท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป หรือจนถึงขั้นบางอย่างสูญหายไป กล่าวคือโลกทั้งโลกจะกลายเป็นเสมือนเป็นหมู่บ้านหนึ่งหมู่บ้าน เนื่องจากทุกประเทศมีลักษณะทางความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต

เหมือนกัน แต่นั่นเป็นการศึกษาการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนหลักๆ เช่น โทรทัศน์ (Infante, Rancer, & Womack, 1993)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและเติบโตอย่างต่อเนื่อง น่าจะมีผลต่อโครงสร้างและกลไกของสังคม การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม ชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบาริ จึงควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการวิจัยต่อไป

6. วัฒนธรรมบริโภคนิยม

ในส่วนนี้จะได้นำเสนอเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบริโภคนิยม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

Featherstone (1991 : 27) กล่าวว่า สินค้าบริโภคนิยมสามารถใช้แบ่งชนชั้น (classify) ทางสถานะของผู้ครอบครอง ในขณะเดียวกัน วัฒนธรรมบริโภคนิยมก็ใช้ภาพลักษณ์ สัญลักษณ์ และสัญลักษณ์ของสินค้า สร้างความต้องการและความเพ้อฝัน (fantasies) ในการทำให้ตนเองและผู้อื่นพอใจ

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2554 : 47) กล่าวว่า สินค้าในตลาดบริโภคนิยม นอกจากจะมีคุณสมบัติเฉพาะของตัวสินค้าแล้ว ยังมีคุณค่าในเชิงบริโภคนิยมซึ่งมีองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น การให้ความหมายในการบริโภคที่ต้องการ เช่น รับประทานพิซซ่า เพราะมันทันสมัย ให้ความสะดวกสบาย สำหรับวิถีชีวิตปัจจุบัน สิ่งมารับประทานที่บ้านได้ง่าย ขนใครไปรับประทานได้ง่าย เนื่องจากไม่มีคนไม่ชอบและไม่มีคนเกลียด

สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์ (2544 : 198) กล่าวว่า บริโภคนิยมเกิดจากประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมเข้าร่วมกิจกรรมบริโภค ภายใต้กลไกของระบบตลาดแบบใหม่ ความคลั่งไคล้ในการบริโภคเกิดจากความต้องการทางสังคม ที่ผู้บริโภคจะสร้างความหมายใหม่แก่สินค้าที่ตนครอบครอง สมรักษ์ กล่าวว่าปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์หลักในกิจกรรมการบริโภค เป็นกระบวนการจับคู่สิ่งของกับชนชั้นและโอกาสทางสังคม

2. เพื่อเข้าสู่สังคม ปัจเจกชนจำเป็นจะต้องเข้าร่วมในเหตุการณ์บริโศกเพื่อสร้าง หรือต่อย่ำการแบ่งระดับของโอกาส ซึ่งเป็นการทำเครื่องหมาย (marking) ผู้บริโศกจะถูกให้คุณค่าโดยความเห็นพ้องในกลุ่มผู้บริโศก

สุชาดา จักรพิสูทธิ์ (2544 : 160-161) กล่าวว่า บริโศกนิยมเป็นการเสพสัญลักษณ์ หรือบริโศกความหมายของสินค้าเพื่อบ่งบอกสถานะ รสนิยม และกำลังซื้อ

เกษม ศิริสัมพันธ์ (2545 : 29) กล่าวว่า บริโศกนิยมเป็นการแข่งขันกันบริโศก เพื่อแสดงรสนิยมและสถานะทางสังคม

สิระยา สัมมาวาจ (2546 : 89) กล่าวว่า การบริโศกนิยม เป็นการบริโศกเชิงสัญลักษณ์ของสินค้าและบริการ เพื่อแสดงรสนิยม ความทันสมัย ตลอดจน สถานะทางสังคม

พระไพศาล วิสาโล (2549) ได้อธิบายเกี่ยวกับบริโศกนิยมไว้ว่า บริโศกนิยมเริ่มต้นด้วยการให้ความสุขสบายทางกาย หรือปรนเปรออายุนะทั้ง 5 แต่ถึงที่สุดแล้วมันมุ่งความต้องการที่ลึกลงไปกว่านั้น นั่นคือการได้มี ได้แสดงหรือยืนยัน ตัวตน ใหม่ที่พึงปรารถนา ผู้คนส่วนใหญ่ไม่ได้กินเมคโดนัลด์ เพราะรสอร่อยของมันไม่ได้ดีใส่รองเท้าในก็เพราะนุ่มเท้า หากเพราะต้องการเป็นคนรุ่นใหม่ หรือเพราะอยากเป็น ผู้ชนะ หญิงสาวชวนชวายเป็นเพราะเป่าหุญส์วิตติงมาสะพาย ก็เพื่อจะได้เป็นคนทันสมัย มีรสนิยมหรืออย่างน้อยก็ทัดหน้าเทียมตาคนอื่น ความภูมิใจนั้นก็เป็เหตุผลสำคัญให้คนอยากมีเบนซ์ หาใช่เพราะขับนุ่มหรือปลอดภัยไม่ เหตุผลรองลงไปก็คือเพื่อแข่งกันบริโศกและอวดมั่งอวดมีเหตุผลเหล่านี้ล้วนมุ่งไปที่ความสุขทางใจทั้งสิ้น หาใช่ความสุขทางกายไม่ และความสุขทางใจดังกล่าวก็อิงอยู่กับสำนึกหรือความรู้สึกว่า ตนได้เป็นอะไรบางอย่างที่ดีขึ้น เป้าหมายเพื่อการมีตัวตนที่ดีกว่าเดิมทำให้บริโศกนิยม

อานิสงค์สำคัญอีกประการหนึ่งของการบริโศกนิยม ก็คือความสัมพันธ์ทางสังคม การเสพหรือใช้สินค้ายี่ห้อเดียวกันทำให้เกิดความรู้สึกเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน คนเป็นมากแสวงหาสินค้าแบรนด์เนมมาครอบครอง เพื่อจะได้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและนับวันการจับจ่ายตามศูนย์การค้าเป็นโอกาสที่จะได้พบเพื่อนหรือรู้จักมิตรใหม่ พระไพศาล วิสาโล อธิบายว่า บริโศกนิยมมีลักษณะ 4 ประการอันเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจผู้คนได้มากก็เพราะ มันปรนเปรอตัวตนของผู้คนได้อย่างเอนกอนันต์ ทั้งยังบรรลุผลอย่างรวดเร็วเพราะไม่ต้องใช้ความพยายามใดๆ นอกจากควักกระเป๋าจ่ายเงินเท่านั้น ตรงนี้

เองที่ทำให้บริโศคนิยมได้รับความนิยมได้มากกว่าอุดมการณ์ใดๆ ไม่ว่าชาตินิยม คอมมิวนิสต์ หรือ แม้แต่ศาสนา ลักษณะ 4 ประการของบริโศคนิยมมีดังนี้

1. ความเพลิดเพลินสนุกสนาน บริโศคนิยมได้ปรนเปรอตัวตนในระดับพื้นฐานของมนุษย์
2. ความหลากหลายของสิ่งเสพ บริโศคนิยมทำให้รู้สึกถึงเสรีภาพ ในแง่ของการสนองความต้องการมนุษย์อย่างไม่มีขีดจำกัด
3. อำนาจ บริโศคนิยมได้ให้อำนาจแก่ผู้บริโศค ซึ่งรู้สึกได้เมื่อเป็นเจ้าของวัตถุหรือบริการ เพราะสามารถขยี้วัตถุหรือสั่งผู้ให้บริการได้
4. สถานภาพ บริโศคนิยมจะทำให้บุคคลรู้สึกว่าได้สถานภาพใหม่เมื่อได้เสพหรือครอบครอง ภาพลักษณ์บางอย่างที่ผูกติดกับสินค้า เป็นความรู้สึกว่าตัวตนได้ยกระดับขึ้นให้สูงเด่น หรือเป็นไปตามปรารถนา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจึงพอสรุปได้ว่า บริโศคนิยมคือการเสพติดสินค้าและบริการในลักษณะ ที่เป็นการบริโศคสัญลักษณ์ หรือความหมายของสินค้าและบริการนั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงสถานะทางสังคม รสนิยม และกำลังซื้อของผู้บริโศค

7.บริบทของชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี

ชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารีเป็นชุมชนชาวไทยมุสลิมที่เก่าแก่แห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร มีประวัติศาสตร์ยาวนานตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ชาวมุสลิมละแวกนี้ถูกกวาดต้อนเข้ามาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในประชุมพงศาวดาร (2507 : 50) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีการอพยพเชลยมุสลิมจากปัตตานีเข้ามาในพระนครสองครั้ง ได้แก่ พ.ศ. 2329 และ พ.ศ. 2534 โดย รัชสมัย สาดเปรม (2521 : 148-150) กล่าวว่า เชลยมุสลิมที่ถูกกวาดต้อนมานี้กระจายกันอาศัยอยู่ริมคลองแสนแสบตั้งแต่มหานาค คลองตัน บางกะปิ ซึ่งก็คือชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารีในปัจจุบัน

ชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารีตั้งอยู่ที่แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยเขตบางกะปินี้ มีพื้นที่ประมาณ 28.523 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร

สภาพภูมิประเทศทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มมีลำคลองไหลผ่าน ที่ราบค่อนข้างลุ่มมากอยู่บริเวณแขวงคลองจั่น มีแนวเขตติดต่อกับเขตต่าง ๆ ได้แก่ ทิศเหนือ ติดต่อ เขตบึงกุ่ม ทิศตะวันออก ติดต่อ เขตสะพานสูงและเขตบึงกุ่ม ทิศตะวันตก ติดต่อ เขตวังทองหลาง เขตลาดพร้าว เขตห้วยขวาง ทิศใต้ ติดต่อ เขตสวนหลวงและเขตประเวศ (สำนักงานเขตบางกะปิ, 2558 : ออนไลน์)

เขตบางกะปิมีแนวเขตการปกครองดังนี้ ทิศเหนือ เริ่มต้นจากจุดบรรจบระหว่างขอบทางของถนนคู่ขนานทางด่วนรามอินทรา-อาจณรงค์พากตะวันออกกับคลองบางลำเจียกฝั่งเหนือ ไปทางทิศตะวันออกตามแนวคลองบางลำเจียกฝั่งเหนือบรรจบกับคลองตาหนึงฝั่งตะวันออก

ทิศตะวันออก เริ่มต้นจากจุดบรรจบระหว่างคลองบางลำเจียกฝั่งเหนือกับคลองตาหนึงฝั่งตะวันออก ไปทางทิศใต้ตามแนวคลองตาหนึงฝั่งตะวันออกบรรจบกับคลองลำพังพวยฝั่งเหนือ ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ตามแนวคลองลำพังพวยฝั่งเหนือบรรจบกับขอบทางถนนนวมินทร์พากใต้ ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ตามแนวขอบทางของถนนนวมินทร์พากใต้บรรจบกับขอบทางของถนนเลียบบึงการเคหะพากตะวันออกไปทางทิศใต้ ตามแนวขอบทางของถนนเลียบบึงการเคหะพากตะวันออกผ่านถนนบึงกุ่มไปทางทิศใต้ตามแนวขอบทางของถนนเชื่อมถนนบึงกุ่ม – ถนนรามคำแหง พากตะวันออกบรรจบกับคลองแสนแสบฝั่งเหนือ ไปทางทิศตะวันออกตามแนวคลองแสนแสบฝั่งเหนือบรรจบกับคลองบ้านม้า 2 ไปทางทิศใต้ตามแนวคลองบ้านม้า 2 ฝั่งตะวันออกบรรจบกับคลองวังใหญ่ ฝั่งตะวันออกไปทางทิศใต้ตามแนวคลองวังใหญ่ฝั่งตะวันออกจนบรรจบกับแนวคลองกะจะฝั่งเหนือ

ทิศใต้ เริ่มต้นจากจุดบรรจบระหว่างคลองวังใหญ่ฝั่งตะวันออกกับคลองกะจะฝั่งเหนือไปทางทิศตะวันตกตามแนวคลองกะจะฝั่งเหนือจนบรรจบกับคลองแสนแสบฝั่งเหนือ

ทิศตะวันตก เริ่มต้นจากจุดบรรจบระหว่างคลองกะจะฝั่งเหนือกับคลองแสนแสบฝั่งเหนือไปทางทิศตะวันออกตามแนวคลองแสนแสบฝั่งเหนือบรรจบกับคลองจั่น ฝั่งตะวันออก ไปทางทิศเหนือตามแนวคลองจั่นฝั่งตะวันออกบรรจบกับขอบทางของถนนลาดพร้าวพากเหนือ ไปทางทิศตะวันออกตามแนวขอบทางของถนนลาดพร้าวพากเหนือบรรจบกับขอบทางของถนนลาดพร้าว 101 (ซอยวัดบึงทองหลาง) พากตะวันออกไปทางทิศเหนือตามแนวขอบทางของถนนลาดพร้าว 101 พากตะวันออกบรรจบกับคลองลำพังพวยฝั่งเหนือ ไปทางทิศตะวันตกตามแนวคลองลำพังพวยฝั่งเหนือบรรจบกับคลองจั่นฝั่งตะวันออก ไปทางทิศเหนือตามแนวคลองจั่นฝั่งตะวันออกบรรจบกับคลองทรงกระเทียมฝั่งเหนือ ไปทางทิศตะวันตกตามแนวคลองทรงกระเทียมฝั่งเหนือ บรรจบกับขอบทางถนนคู่ขนานทางด่วนรามอินทรา-อาจณรงค์ พากตะวันออก ไปทางทิศเหนือตามแนวขอบทางถนน

คู่ขนานทางด่วนรามอินทรา-อาจณรงค์ ฟากตะวันออกบรรจบกับคลองบางลำเจียกฝั่งเหนือ (สำนักงานเขตบางกะปิ, 2558 : ออนไลน์)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าเขตบางกะปิซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนมัสยิดพัทธอุบลาริเป็นพื้นที่ติดต่อกับเขตเศรษฐกิจสำคัญของกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น เช่น เขตลาดพร้าว เขตวังทองหลาง เขตประเวศ เป็นต้น นอกจากนี้บริเวณโดยรอบชุมชนมัสยิดพัทธอุบลาริยังมีสถานที่สำคัญมากมาย เช่น สถานที่ทางราชการ หรือที่ทำการของหน่วยราชการ ได้แก่ สำนักงานภาษีสรรพากรพื้นที่ 10 หมวดการทางบางกะปิ แขวงการทางกรุงเทพฯ การกีฬาแห่งประเทศไทย ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตบางกะปิ สำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร สาขาบางกะปิ สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานพื้นที่เขตบางกะปิ ที่ทำการไปรษณีย์สาขาบึงทองหลาง ที่ทำการไปรษณีย์คลองจั่น องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครเขตการเดินรถที่ 8 สำนักงานประชาสัมพันธ์เขตพื้นที่ สถานีวิทยุท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ทำการไปรษณีย์เขตวังทองหลาง สถานีไฟฟ้าย่อยคลองจั่น การไฟฟ้านครหลวง สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย สำนักงานบริการโทรศัพท์หัวหมาก สำนักงานบริการโทรศัพท์ ที่ทำการไปรษณีย์รามคำแหง การเคหะแห่งชาติ (สำนักงานเขตบางกะปิ, 2558 : ออนไลน์)

นอกจากนี้ยังใกล้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวน 4 แห่ง สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาจำนวน 8 แห่ง สถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 11 แห่ง สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาจำนวน 5 แห่ง สถานศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 7 แห่ง และโรงเรียนอนุบาล (เอกชน) จำนวน 15 แห่ง นอกจากนี้ที่ตั้งชุมชนยังตั้งอยู่ใกล้ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล และตลาดสดอีกด้วย (สำนักงานเขตบางกะปิ, 2558 : ออนไลน์)

จากที่กล่าวมาจะพบว่าบริบทของชุมชนมัสยิดพัทธอุบลาริเต็มไปด้วยการติดต่อสื่อสาร ความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นศูนย์กลางของหน่วยงานราชการและสถาบันการศึกษา ตลอดจนห้างสรรพสินค้าและสถานที่สำคัญทางเศรษฐกิจ จึงน่าสนใจว่าท่ามกลางบริบทเช่นนี้ วิถีชีวิตของชาวมุสลิมในชุมชนนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ และเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยใด ซึ่งจะได้นำเสนอในผลการศึกษาต่อไป

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

จากการศึกษาพบว่า มีผู้สนใจศึกษาวิจัยการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ไว้หลายท่าน ดังนี้

Murray (2002 cited in Jongkroy, 2006) ได้กำหนดหลักการในการวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิต (livelihood research) โดยจะต้องเป็นการทำวิจัยในระดับจุลภาค และเป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ที่เน้นการสำรวจการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์หรือวิธีการที่มนุษย์ใช้ในการดำรงชีวิต สิ่งสำคัญ คือ จะต้องแสดงรายละเอียดขององค์ประกอบเชิงโครงสร้าง ประวัติศาสตร์และสถาบัน ในการวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง

การวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตจะมุ่งเน้นการวินิจฉัยเหตุแห่งปัญหาความยากจน สภาพการณ์ หรือ ลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความยากจนของครัวเรือน จึงต้องทำการวิจัยเชิงรายละเอียด

(detailed research) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมในบริบททางประวัติศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการที่ครัวเรือน ต้องต่อสู้ในการมีชีวิตรอดในสถานการณ์แวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลง Murray (2002 cited in Jongkroy, 2006) ให้ความสำคัญกับ 2 ประเด็น ดังนี้

1. สภาวะความยากจนของครัวเรือน ในปัจจุบันและเหตุแห่งความยากจน
2. ความหลากหลายของวิธีการในการดำรงชีวิต (diverse modes of livelihood) ที่แตกต่างกันไปในแต่ละครัวเรือน

สำหรับวิธีการศึกษา Murray (2002 cited in Jongkroy, 2006) กำหนดไว้ 2 วิธีการ ได้แก่ The circumspective approach และ The retrospective approach ซึ่งแม้จะมีหลักการในการศึกษาที่แยกออกจากกัน แต่แนวทางการปฏิบัติกลับมีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด โดยจะเริ่มต้นด้วยการศึกษา The circumspective approach และตามด้วย The retrospective approach

- The circumspective approach หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า the looking around approach เป็นการสำรวจวิถีชีวิตครัวเรือนเชิงประจักษ์ (the empirical investigation) โดยเป็นการสำรวจว่าครัวเรือนมีการใช้กลยุทธ์หรือวิธีการในการดำรงชีวิตอย่างไรบ้าง ในวิธีการศึกษานี้จะเป็นการศึกษาวิถีชีวิตครัวเรือนในปัจจุบันเท่านั้น โดยในที่นี้คำว่า ปัจจุบัน หมายถึง ช่วงเวลาที่ทำการสำรวจและย้อนหลังไปไม่เกิน 6 เดือนหรือ 1 ปีเท่านั้น

- The retrospective approach เรียกว่า the looking back approach หรือ มองย้อนหลังไปยังอดีตกาล วิธีการนี้จะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตของ ครวเรือนในช่วงเวลาที่ยาวนาน วิธีการศึกษาในส่วนนี้ คือ การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของ วิถีชีวิตเกษตรกรครวเรือนเกษตรกรในอดีตและปัจจุบัน

ในการวิเคราะห์วิถีชีวิตของ Murray (2002 cited in Jongkroy, 2006) จะเริ่มต้นด้วยการ ทำความเข้าใจในความหลากหลายของวิถีชีวิตครวเรือนในปัจจุบัน โดยวัตถุประสงค์หลักของการ สืบหาและรวบรวมข้อมูลในช่วงแรกนี้ คือ ต้องการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ต่างๆ ของครวเรือน โดยศึกษาว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจแต่ละกิจกรรมมีความสำคัญมากน้อยเพียงไร โดยสามารถสรุปผลการศึกษาได้จากความหลากหลายของอาชีพและแหล่งที่มาของรายได้ต่างๆ ได้แก่ รายได้จากการทำการเกษตรในที่ดินตัวเอง รายได้จากนอกภาคเกษตรและรายได้จากการรับจ้างทำ การเกษตรในที่ดินของคนอื่น โดยศึกษาจากสัดส่วนของสมาชิกครวเรือนที่ประกอบอาชีพในแต่ละ กลุ่มอาชีพ และจากสัดส่วนรายได้ครวเรือนที่มาจากแหล่งที่มาต่างๆ

สำหรับวิธีการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล Murray (2002 cited in Jongkroy, 2006) เสนอ ให้ผสมผสานด้วยหลายวิธี ได้แก่ การสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก การออกแบบ สอบถามและสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและวิธีการต่างๆ ในการประชุมชนอย่างมีส่วนร่วม หลังจากที่ทำความเข้าใจในสัดส่วนของรายได้และความสำคัญของอาชีพต่างๆ ในครวเรือนปัจจุบัน แล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การศึกษาในเชิงการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ในการดำรงชีวิตในระดับครวเรือน หรือการใช้วิธีการ retrospective approach ซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ในบริบททางประวัติศาสตร์
2. การอนุมานหรือวินิจฉัยและหาข้อสรุปเกี่ยวกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต ครวเรือนในภาพรวม
3. การสำรวจการทำงานของสถาบันหรือองค์กรต่างๆ ในชุมชน โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ของครวเรือนกับสถาบันหรือองค์กรในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับภาคและระดับประเทศ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถเลือกใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่นเดียวกับวิธีการเก็บข้อมูล ใน circumspetive approach เพียงแต่ต้องมีการแบ่งชุดคำถามออกเป็นส่วนๆ และอาจมี กรณีศึกษา (case study) เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกในกรณีที่พบประเด็นที่น่าสนใจ เมื่อสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้าง

Jongkroy (2006) ได้ผสมผสานหลักการวิเคราะห์วิถีชีวิตของ Murray (2002) โดยการผสมผสาน *circumspective approaches* และ *retrospective approaches* ดังนี้

- ใช้ *circumspective approaches* ในการสำรวจข้อมูลในระดับครัวเรือนในปัจจุบันเกี่ยวกับอาชีพและรายได้ การถือครองและการใช้ที่ดิน การตั้งถิ่นฐาน ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวิถีทางที่ครัวเรือนใช้ประโยชน์เพื่อให้อาจเผชิญหน้ากับสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกิดขึ้น
- ใช้ *retrospective approaches* ในการติดตามการเปลี่ยนแปลงในประเด็นเดียวกัน เมื่อวินิจฉัยว่าครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในการทำมาหากินอย่างไรเมื่อตกอยู่ในสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลา รวมไปถึงประเด็นที่เกี่ยวกับการย้ายถิ่น การเปลี่ยนแปลงการใช้ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิต ทั้ง 5 องค์ประกอบ และรวมไปถึงการเข้าถึงทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิต นอกจากนั้น ศึกษาระดับความรุนแรงของปัญหาและประเภทของปัญหาชุมชนและปัญหาครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงไป รวมไปถึงความสัมพันธ์กับองค์กรต่างๆ ด้วย

การสำรวจการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตครัวเรือนในกรณีนี้ Jongkroy (2006) ได้วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในภาพกว้าง โดยเฉพาะในส่วนของการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิต และการเข้าถึงทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิต โดยผสมผสานกระบวนการที่ Bryceson (1997); Tacoli (1998); Scoones (1998) และ Riggs (1998) ใช้ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตครัวเรือนเกษตรกร โดยแบ่งขั้นตอนการศึกษาออกเป็น 4 กระบวนการ ได้แก่

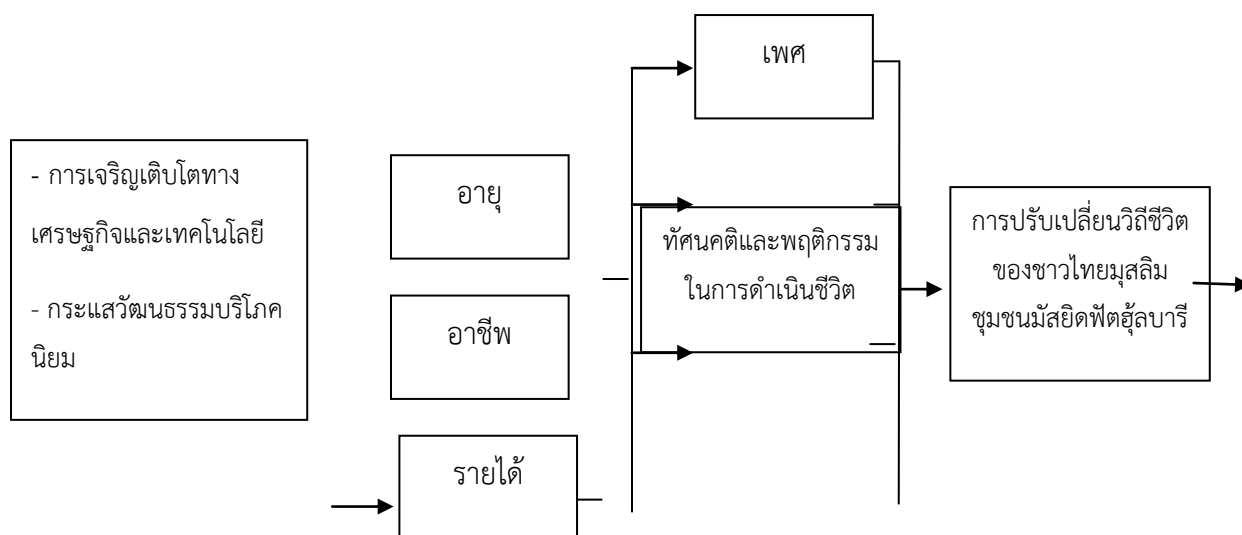
- *Livelihood re-orientation* เป็นการติดตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและวิธีการทำการเกษตร
- *Occupational shifts and income diversification* เป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนอาชีพอันส่งผลให้เกิดความหลากหลายของแหล่งที่มาของรายได้ของครัวเรือน
- *Spatial relocation* เป็นการสำรวจการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลเนื่องมาจากการย้ายถิ่นของประชากรที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน
- *Social identification* หรืออัตลักษณ์ทางสังคม เป็นการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการทำการเกษตรและการเป็นเกษตรกร

จากที่กล่าวจะเห็นแนวทางและวิธีการในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิต ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้พอสมควร

9. กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากการตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัยดังนี้

แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแผนภูมิที่ 2 จะเห็นได้ว่าท่ามกลางการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ตลอดจนกระแสวัฒนธรรมบริโภคนิยม ปัจจัย เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ เป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ซึ่งนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบาริ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ในที่สุด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีขั้นตอนวิธีการทำวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรในการวิจัยได้แก่ชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบาริและขึ้นทะเบียนรายชื่อสัปบุรุษประจำมัสยิดซึ่งปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 687 คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีดังนี้ กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือชาวไทยมุสลิมในชุมชนฟัตฮุลบาริที่ขึ้นทะเบียนรายชื่อสัปบุรุษประจำมัสยิดซึ่งปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 687 คน นำมาคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน (Yamane, 1967) โดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และยอมให้เกิดความผิดพลาดได้ไม่เกินร้อยละ 5 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 253 คน

เครื่องมือที่ใช้และวิธีการหาคุณภาพ

ผู้วิจัยเริ่มจากการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจัดสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนและผู้เคร่งครัดทางศาสนาจำนวน 45 คน ซึ่งได้จากทะเบียนรายชื่อสัปบุรุษประจำมัสยิด เป็นผู้ละหมาดครบ 5 เวลา มีความรู้ความสามารถด้านอิสลามศึกษา และคุ้นเคยกับชุมชน โดยอหฺมัดและกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเป็นผู้คัดเลือก

จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ออกแบบและสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญเพื่อกำหนดตัวชี้วัด ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แบบสำรวจประกอบด้วยเนื้อหา 2 ตอน รวม 42 ข้อ ได้แก่ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไป (7 ข้อ) ตอนที่ 2 คำถามด้านทัศนคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม (33 ข้อ) โดยเครื่องมือดังกล่าวผู้วิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแก้ไข และทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแบบสอบถามโดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช

(Coefficient of Alpha) ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS PC Window Version 11.5 ในการหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.96 แล้วเทียบกับเกณฑ์สัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามที่ jump, 1978 ได้เสนอแนะเป็นเกณฑ์การยอมรับไว้ดังนี้ (Jump, N. 1978. Psychometric Theory. 2 nd. Ed., New York : McGraw Hill.)

ค่า α มากกว่าและเท่ากับ 0.7 สำหรับงานวิจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Research)

ค่า α มากกว่าและเท่ากับ 0.8 สำหรับงานวิจัยพื้นฐาน (Basic Research)

ค่า α มากกว่าและเท่ากับ 0.9 สำหรับการตัดสินใจ (Important Research)

ดังนั้นสรุปได้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีคุณภาพและเชื่อถือได้สูง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อออกแบบและสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างร่วมกับการค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตามต้องการแล้ว นำมาคำนวณค่าสถิติเพื่อพิจารณาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแต่ละด้านของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สถิติแบบพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ (percentage) และไคสแควร์ (Chi-Square) เมื่อได้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแล้วผู้วิจัยเรียบเรียงในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮูลบารี เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีสถานภาพทั่วไปดังนี้

1. เพศ

สถานภาพทางเพศของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสถานภาพทางเพศของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	102	40.32
หญิง	151	59.68
รวม	253	100

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 59.68 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามเพศชาย จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 40.32

2. อายุ

สถานภาพด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงสถานภาพด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
15 - 20 ปี	56	22.13
21 - 30 ปี	44	17.39
31 - 40 ปี	111	43.87

41 ปีขึ้นไป	42	16.61
รวม	253	100

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ 31 - 40 ปี จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 43.87 รองลงมาได้แก่กลุ่มอายุ 15 - 20 ปี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 22.13 กลุ่มอายุ 21 - 30 ปี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 17.39 และกลุ่มอายุ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 16.61 ตามลำดับ

3. อาชีพ

สถานการณ์ด้านอาชีพของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงสถานการณ์ด้านอาชีพของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รับราชการ พนักงานรัฐ/ รัฐวิสาหกิจ	22	8.70
พนักงานเอกชน	145	57.31
รับจ้าง	36	14.23
อาชีพอิสระ/อื่นๆ	50	19.76

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 57.31 รองลงมาประกอบอาชีพอิสระหรืออื่นๆ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 19.76 ประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 14.23 และประกอบอาชีพรับราชการ พนักงานรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 ตามลำดับ

4. รายได้

สถานการณ์ด้านรายได้ของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงสถานการณ์ด้านรายได้ของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

รายได้ (บาท) ต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 12,000	71	28.07
12,001 - 15,000	134	52.96
15,001 - 20,000	32	12.65
สูงกว่า 20,000	16	6.32

จากตารางที่ 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 12,001 – 15,000 บาทต่อเดือน จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 52.96 รองลงมาเป็นผู้มีรายได้ต่ำกว่า 12,000 บาทต่อเดือน จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 28.07 ผู้มีรายได้ระหว่าง 15,001 – 20,000 บาทต่อเดือน จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 12.65 และผู้มีรายได้สูงกว่า 20,000 บาทต่อเดือน จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 6.32

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยอาชีพ ระดับการศึกษาและรายได้ ไม่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแต่อย่างใด ส่วนปัจจัยเพศ มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในด้านต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น

ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยเพศมีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ในเรื่อง การประพฤติตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก (ต่อหน้าทำดี แต่ลับหลังนินทาหรือหาทางทำร้าย) การร่วมกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของชุมชน และการตั้งเงื่อนไขเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม

1.1 อิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการประพฤติตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก (ต่อ คน หน้าทำดี แต่ลับหลังนินทาหรือหาทางทำร้าย) ผู้วิจัยพบว่า เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อการประพฤติตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงอิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการประพฤติตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก

การประพฤติตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก	ชาย	หญิง	รวม	χ^2	p-value
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)		
เป็นประจำ	-	-	-	51.244	0.000
นาน ๆ ครั้ง	50 19.8%	69 27.3%	119 47.0%		
ไม่เคยเลย	114 45.1%	20 7.9%	134 53.0%		
อื่นๆ	-	-	-		

รวม	164 64.8%	89 35.2%	253 100.0%		
-----	--------------	-------------	---------------	--	--

จากตารางที่ 5 พบว่า $\chi^2 = 51.244$ และ $p\text{-value} = 0.000$ ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายถึง ปัจจัยด้านเพศมีอิทธิพลต่อการประพัตินเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชาย จะไม่เคยมีประพัตินเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการประพัตินเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างเพศชายส่วนใหญ่จะไม่เคยประพัตินเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอกเลย ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงส่วนใหญ่จะประพัตินเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอกบ้างนาน ๆ ครั้ง

1.2 อิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการร่วมกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของชุมชน ผู้วิจัยพบว่า เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อการร่วมกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของชุมชน ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงอิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการร่วมกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของชุมชน

การพัฒนาจริยธรรม ของชุมชน	ชาย	หญิง	รวม	χ^2	p-value
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)		
เป็นประจำ	105 41.5%	13 5.1%	118 46.6%	56.611	0.000
นาน ๆ ครั้ง	59 23.3%	76 30.0%	135 53.4%		
ไม่เคยเลย	-	-	-		
อื่นๆ	-	-	-		
รวม	164 64.8%	89 35.2%	253 100.0%		

จากตารางที่ 6 พบว่า $\chi^2 = 56.611$ และ $p\text{-value} = 0.000$ ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายถึง ปัจจัยด้านเพศมีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรมของชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชาย จะมีการพัฒนาจริยธรรมของชุมชนเป็นประจำ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการพัฒนาจริยธรรมของชุมชน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างเพศชายส่วนใหญ่จะมีการพัฒนาจริยธรรมของชุมชนเป็นประจำ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงส่วนใหญ่จะมีการพัฒนาจริยธรรมของชุมชนบ้างนาน ๆ ครั้ง

1.3 อิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการตัดสินใจเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม ผู้วิจัยพบว่า เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม ดังรายละเอียดในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงอิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการตัดสินใจเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม

การตัดสินใจเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม	ชาย	หญิง	รวม	χ^2	p-value
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)		
เป็นประจำ	157 62.1%	31 12.3%	188 74.3%	112.410	0.000
นาน ๆ ครั้ง	3 1.2%	35 13.8%	38 15.0%		
ไม่เคยเลย	4 1.6%	23 9.1%	27 10.7%		
อื่นๆ	-	-	-		
รวม	164 64.8%	89 35.2%	253 100.0%		

จากตารางที่ 20 พบว่า $\chi^2 = 112.410$ และ p-value = 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายถึง ปัจจัยด้านเพศมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชาย จะมีการตัดสินใจเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลามเป็นประจำ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการตัดสินใจเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างเพศชาย จะมีการตัดสินใจเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลามเป็นประจำ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง ส่วนใหญ่จะมีการตัดสินใจเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลามบ้างนาน ๆ ครั้ง

2. ด้านการอุปโภคบริโภค

ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยเพศมีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตด้านการอุปโภคบริโภค ในเรื่อง การเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำ ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงอิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำ

การเข้าร่วมงาน สังสรรค์ที่มีการ บรรเลงดนตรีและ เต้นรำ	ชาย	หญิง	รวม	χ^2	p-value
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)		
เป็นประจำ	-	-	-	75.001	0.000
นาน ๆ ครั้ง	92 36.4%	1 0.4%	93 36.8%		
ไม่เคยเลย	72 28.5%	88 34.8%	160 63.2%		
อื่นๆ	-	-	-		
รวม	164 64.8%	89 35.2%	253 100.0%		

จากตารางที่ 8 พบว่า $\chi^2 = 112.410$ และ p-value = 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายถึง ปัจจัยด้านเพศมีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำ โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชาย จะมีการเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำ บ้างนานๆ ครั้ง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างเพศชาย ส่วนใหญ่จะมีการเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำบ้างนานๆ ครั้ง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง ส่วนใหญ่จะไม่เข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำเลย

3. ด้านการแก้ไขปัญหาคอมพิวเตอร์

ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยเพศมีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตด้านการแก้ไขปัญหาคอมพิวเตอร์ ในเรื่องการพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 อิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ ผู้วิจัยพบว่า เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อการพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ ดังรายละเอียดในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงอิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ

การพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ	ชาย	หญิง	รวม	χ^2	p-value
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)		
เป็นประจำ	7 2.8%	0 0.0%	7 2.8%	59.608	0.000
นาน ๆ ครั้ง	96 37.9%	11 4.3%	107 42.3%		
ไม่เคยเลย	61 24.1%	78 30.8%	139 54.9%		
อื่นๆ	-	-	-		
รวม	164 64.8%	89 35.2%	253 100.0%		

จากตารางที่ 9 พบว่า $\chi^2 = 59.608$ และ p-value = 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายถึง ปัจจัยด้านเพศมีอิทธิพลต่อการพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชาย จะมีการพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจบ้างนานๆ ครั้ง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างเพศชาย ส่วนใหญ่จะมีการพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจบ้างนานๆ ครั้ง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง ส่วนใหญ่จะไม่มี การพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจเลย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่าปัจจัยเพศ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตย์ลารี เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ในด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ได้แก่ การประพฤติตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก การร่วมกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของชุมชน และการตักเตือนเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม ด้านการอุปโภคบริโภค ได้แก่ การเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำ และด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์ ได้แก่ การพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ จากวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลามทั้งหมด 6 ด้าน

ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากตามศาสนบัญญัติอิสลาม ความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง มีความสัมพันธ์กับบทบาทและการปฏิบัติศาสนกิจ สตรีมุสลิม (มุสลิมะฮ์) ไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ ในขณะที่มีประจำเดือน เช่น การละหมาด การถือศีลอด การอ่านคัมภีร์ หรือแม้แต่การเข้าไปในเขตมัสยิด เป็นต้น เนื่องจากประจำเดือนถือเป็นสิ่งสกปรก ดังปรากฏในอัล-กุรอาน ความว่า “และจงอย่าเข้าใกล้นางจนกว่านางจะสะอาด” (2:222) ในขณะที่เพศชายสามารถประกอบศาสนกิจต่างๆได้ทุกช่วงเวลาโดยไม่มีข้อจำกัดดังกล่าว เมื่อเป็นเช่นนี้การเข้าถึงหลักจริยธรรมอิสลามตลอดจนความเข้าใจวิถีชีวิตมุสลิมที่ได้จากการศึกษาศาสนา อาจเกิดความไม่ต่อเนื่องหรือไม่ประสบสัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร เนื่องจากแหล่งความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตมุสลิมมาจากคัมภีร์อัล-กุรอาน และสถานที่ทำการเรียนการสอนศาสนาส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณมัสยิด

เกี่ยวกับประเด็นนี้ ประสิทธิ์ และชัน ผู้นำชุมชนและผู้เคร่งครัดศาสนาอิสลาม กล่าวว่า “เราทราบดีว่าสตรีมีข้อจำกัดในการเข้าถึงหลักการทางศาสนามากกว่าผู้ชาย ดังนั้นระบบสังคมอิสลามจึงสนับสนุนให้เกิดการแต่งงาน เนื่องจากเราถือว่าผู้ชายต้องเรียนศาสนาจนกระจำ และพวกเขาจะเป็นผู้นำในการอบรมภรรยาของตนเองต่อไป” (ประสิทธิ์ และชัน, สัมภาษณ์, 16 ตุลาคม 2558) สอดคล้องกับจันทร์เพ็ญ และชัน ที่กล่าวว่า “เรื่องบางเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตก็ไม่ทราบ เพราะมีรายละเอียดมาก สมัยก่อนผู้ชายจะมีโอกาสเรียนศาสนาและภาษาอาหรับมากกว่าผู้หญิง ปัจจุบันหากมีข้อสงสัยจะคอยถามสามีหรือพ่อ หรือเมื่อมีโอกาสไปละหมาดวันศุกร์จะอยู่ฟังคุตบะฮ์ (การให้อิวาห์) เพื่อเอามาใช้ในชีวิตประจำวัน” (จันทร์เพ็ญ และชัน, สัมภาษณ์, 16 ตุลาคม 2558)

จากคำกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าข้อจำกัดของเพศหญิงในการปฏิบัติศาสนกิจมีผลต่อการเข้าถึงแหล่งความรู้ด้านศาสนา และส่งผลต่อบทบาทของเพศหญิงในสังคมอิสลามด้วย แต่ระบบของชุมชนมุสลิมก็แก้ไขปัญหาผ่านสถาบันครอบครัว โดยมีผู้ชายคอยให้ความรู้และแนะนำในเรื่องต่างๆ ดังข้อความตอนหนึ่งในคัมภีร์อัล-กุรอาน ความว่า “ชายย่อมเป็นผู้นำแห่งหญิง ตามนัยแห่งความโปรดปรานที่พระองค์ทรงประทานแก่บางคน (ชาย) เหนือกว่าบางคน (หญิง) และด้วยค่าเลี้ยงดูที่ชายจำเป็นต้องรับผิดชอบ” (4:34) ดังนั้นถือเป็นอามานะฮ์หรือความรับผิดชอบโดยตรง ที่ผู้ชายจะดำรงตนเป็นผู้นำที่ถูกต้องและคอยดูแลตักเตือนผู้หญิงให้อยู่ในระบบแห่งอิสลามที่ถูกต้อง ในขณะที่ด้วยกันชะติษของศาสนมุฮัมมัดก็ได้บัญญัติบทบาทของสตรีมุสลิมให้เคารพเชื่อฟังสามี ไว้เช่นกัน ความว่า “หญิงที่ละหมาดครบห้าเวลาและรักษาวัยะเพศของนาง (จากการผัดประเวณิ)

และเคารพศักดิ์สิทธิ์ นางจะได้เข้าสู่สวรรค์ ตามที่นางต้องการ” (ติรมีชัย) อย่างไรก็ตามไม่ว่าเพศหญิงหรือเพศชายต่างก็มีความเท่าเทียมกันในเรื่องผลของการกระทำ ดังที่ปรากฏในอัล-กุรอาน ความว่า “ผู้ใดกระทำความดี จะเป็นเพศชายหรือหญิงก็ตาม และเขาเป็นผู้ศรัทธา ดังนั้น แนนอน เราจะให้เขาดำรงชีวิตที่ดี และแนนอนเราจะตอบแทนพวกเขาโดยประเสริฐยิ่งตามที่พวกเขากระทำ” (16:97) กระบวนการทางสังคมเช่นนี้สอดคล้อง กับคำกล่าวของ ภัสสร ลิมานนท์ (2542 : 3) ที่กล่าวว่า การกำหนดบทบาททางเพศมีขึ้นตามลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม เพศที่สังคมกำหนดนี้ส่งผลกระทบต่อสถานภาพของชายและหญิงในสังคมนั้นๆ เพราะเมื่อสังคมกำหนดบทบาทความรับผิดชอบให้ชายหญิงแล้ว จะมีผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงในสังคมนั้น ๆ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าเพศเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม และสะท้อนว่าการทำหน้าที่ของเพศชายในการดำรงตนเป็นผู้นำและให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตตามหลักอิสลามแก่เพศหญิง ตลอดจนกระบวนการทางสังคมในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของเพศในสังคมชาวไทยมุสลิมในชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารีนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จเต็มที่ อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดนโยบายหรือการพัฒนากระบวนการดำรงวิถีชีวิตมุสลิมตามระบอบอิสลามต่อไป

ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาพบว่าทัศนคติและพฤติกรรมเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น โรเจอร์ (Roger , 1978 : 208 – 209 อ้างถึงใน สุรพงษ์ โสธนะเสถียร , 2533 : 122) ได้กล่าวถึงทัศนคติ ว่า เป็นดัชนีชี้ว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดยทัศนคติมีรากฐานมาจากความเชื่อที่จะส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคต ทัศนคติจึงเป็นความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าและเป็นมิติของการประเมินเพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Interpersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสารอันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป นอกจากนี้ ศักดิ์ สุนทรเสถียร (2531 : 2) ยังได้กล่าวถึงทัศนคติที่เชื่อมโยงไปถึงพฤติกรรมของบุคคล ว่าทัศนคติหมายถึงความสลับซับซ้อนของความรู้สึก หรือการมีอคติของบุคคลในการสร้างหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามประสบการณ์ของบุคคลนั้นที่ได้รับมาหรือพฤติกรรม

จึงกล่าวได้ว่าทัศนคติคือเหตุที่นำไปสู่พฤติกรรมของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมรอบข้าง สองสิ่งนี้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก จากการวิเคราะห์ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่าปรากฏทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต 2 ลักษณะ ได้แก่ ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตาม

วัฒนธรรมอิสลาม และทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ขัดต่อวัฒนธรรมอิสลาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลาม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี มีทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลาม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการประพฤติตนตามหลักศาสนา ด้านการครองเรือน และด้านการประกอบอาชีพ ดังรายละเอียดในตารางที่ 12

ตารางที่ 10 แสดงทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลาม

ทัศนคติและพฤติกรรม	สอดคล้องกับวัฒนธรรมอิสลาม		ขัดกับวัฒนธรรมอิสลาม		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ด้านการประพฤติตนตามหลักศาสนา	253	100	0	0	253	100
ด้านการครองเรือน	253	100	0	0	253	100
ด้านการประกอบอาชีพ	253	100	0	0	253	100

จากตารางที่ 10 จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตด้านการประพฤติตนตามหลักศาสนา ด้านการครองเรือน และด้านการประกอบอาชีพตามวัฒนธรรมอิสลามทั้งสิ้น แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมชุมชนนี้เป็นอย่างดี ทัศนคติและพฤติกรรมในด้านการประพฤติตนตามหลักศาสนานั้น เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการเป็นมุสลิม เนื่องจากชาวมุสลิมทุกคนต้องกล่าวคำปฏิญาณในการรับอิสลามเป็นศาสนาของตน เป็นหลักการพื้นฐานที่ชาวมุสลิมถูกปลูกฝังตั้งแต่เด็ก มุฮัมหมัด สาวัง กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “สิ่งที่บรรจุในแบบสอบถามของการวิจัยครั้งนี้ด้านการประพฤติตนตามหลักศาสนา เท่าที่ดูเป็นหลักการสำคัญหรือแก่นของความเป็นมุสลิม เราปลูกฝังคนในชุมชนตั้งแต่รู้หนังสือ อ่านออกเขียนได้ ทุกคนต้องเรียนสิ่งเหล่านี้ในวันหยุด ในเดือนรอมฎอนมีการอบรมและกวาดขันเด็กๆให้อ่านอัล - กุรอาน ในฤดูร้อนมีค่ายสอนหลักศาสนาทุก ๆ ปี สิ่งเหล่านี้จึงซึมซับในความคิดของคนในชุมชน เชื่อว่าแม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนไปแต่อิหม่านหรือความศรัทธาต่อหลักศาสนาของผู้คนจะยังเหนียวแน่น” (มุฮัมหมัด สาวัง, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2558)

จากคำกล่าวของผู้สอนศาสนาในชุมชนข้างต้นและผลของการวิเคราะห์ข้อมูล สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนนี้ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ด้านการประพฤติตนตามหลักศาสนาเป็นอย่างมาก และเกิดประสิทธิผล ทำให้สมาชิกในชุมชนตระหนักและมั่นคงในวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลาม

ด้านการครองเรือนและการประกอบอาชีพก็เช่นกัน รอซี เจริญราษฎร์ กล่าวว่า “ชุมชนนี้ขึ้นชื่อเรื่องความซื่อสัตย์และความขยัน ทำมาหากินสุจริต เพราะพ่อแม่และโต๊ะครูในชุมชนสั่งสอนมาตั้งแต่ยังเล็ก ถ้าใครฉ้อโกงหรือทำอาชีพผิดกฎหมาย คนในชุมชนจะไม่คบค้าสมาคมด้วย และครอบครัวนั้นก็จะมีอายมาก” (รอซี เจริญราษฎร์, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2558) มุฮัมหมัด สาวิง กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า “การครองเรือนนี้เป็นจุดเด่นของชุมชนนี้ เนื่องจากเรามีจารีตที่จะแต่งงานกันเฉพาะมุสลิมเท่านั้น ไม่นิยมแต่งงานกับมออลัฟ (ชาวศาสนาอื่นที่เปลี่ยนศาสนามาเป็นชาวมุสลิมในภายหลังเนื่องจากแต่งงานกับชาวมุสลิม) ดังนั้นการแต่งงานจึงมักเกิดกับคนในชุมชนหรือละแวกใกล้เคียง ซึ่งมีพื้นฐานความเชื่อมั่นคงในการครองเรือน เรื่องนี้เรามีคุตบะฮ์ (การเทศนา) ทุกสัปดาห์ ผมจะสอนเด็กๆ เสมอ และบรรพบุรุษเราก็เป็นแบบอย่างที่ดีเรื่องการครองเรือนมาตลอด การประกอบอาชีพก็เช่นกัน เป็นจุดเด่นของพวกเราที่ชุมชนอื่นรู้จักและน่าภาคภูมิใจมาก” (มุฮัมหมัด สาวิง, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2558) สอดคล้องกับ นางสินะ และซัน ที่กล่าวว่า “ดิฉันถูกอบรมมาตั้งแต่ยังเล็กเรื่องการดูแลครอบครัวและการทำมาหากิน ดิฉันเกิดที่นี่และมีสามีเป็นคนที่นี่ เรารู้จักกันดี ทั้งเรื่องนิสัยใจคอหรือความถนัด เมื่อแต่งงานแล้วดิฉันจึงไม่ต้องปรับตัว และไม่ค่อยมีปากเสียงผิดใจกัน เพราะความใกล้ชิดของเครือญาติ หากทำตัวไม่ดีอาจถูกตำหนิได้”

จากคำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นบริบทของการแต่งงานระหว่างสมาชิกในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง ทำให้มีความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมและสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างดี ไม่ต้องมีการปรับตัวมากนัก มีพื้นฐานในการประกอบอาชีพคล้ายคลึงกัน อีกทั้งการอบรมปลูกฝังในเรื่องดังกล่าวและระบบเครือญาติก็เป็นส่วนสำคัญต่อทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตด้านการครองเรือนและการประกอบอาชีพ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลกล่าวได้ว่าชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารีมีทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตด้านการประพฤติตนตามหลักศาสนา ด้านการครองเรือน และด้านการประกอบอาชีพตามวัฒนธรรมอิสลาม

2. ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ขัดต่อวัฒนธรรมอิสลาม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ามีชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารีบางส่วน มีทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ขัดต่อวัฒนธรรมอิสลาม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ด้านการอุปโภคบริโภค และด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์ ดังรายละเอียดในตารางที่ 13

ตารางที่ 11 แสดงทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ขัดต่อวัฒนธรรมอิสลาม

ทัศนคติและพฤติกรรม	สอดคล้องกับวัฒนธรรมอิสลาม		ขัดกับวัฒนธรรมอิสลาม		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น	106	41.90	147	58.10	253	100
ด้านการอุปโภคบริโภค	153	60.47	100	39.53	253	100
ด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์	129	50.99	124	49.01	253	100

จากตารางที่ 11 จะเห็นได้ว่ามีชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัทธบุรียะฮ์บางส่วน มีทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ขัดต่อวัฒนธรรมอิสลาม 3 ด้าน โดยมีทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นขัดกับวัฒนธรรมอิสลามมากที่สุด จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 58.10 รองลงมาได้แก่ ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์ จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 49.01 และ ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ด้านการอุปโภคบริโภค จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 39.53 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนี้เป็นข้อค้นพบสำคัญที่แสดงให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมในปัจจุบันและอนาคต ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ขัดกับวัฒนธรรมอิสลามมากที่สุด เช่น การประพฤติดนเป็นผู้นำไหว้หลังหลอก การไม่เข้าร่วมกิจกรรมด้านจริยธรรมของชุมชน หรือการไม่ตักเตือนเมื่อเห็นผู้อื่นกระทำความผิด สิ่งเหล่านี้เกิดจากการปรับตัวของสมาชิกในชุมชนตามโครงสร้างทางสังคมที่พัฒนาเป็นสังคมเมือง อับดุลบากี เซะวีเซห์ กรรมการชุมชนฝ่ายพัฒนาชุมชน กล่าวว่า “แต่เดิมชุมชนเราเป็นสังคมชนบท ไม่มีความเจริญเท่าที่ควร อาชีพของคนที่นี่ปลูกผักและทำขนมขาย บ้างก็เป็นช่างไม้ แต่เมื่อมีห้างสรรพสินค้า มีบริษัทขนาดใหญ่ ตลอดจนมีการขยายถนน ทำให้บริเวณที่ตั้งชุมชนมีความเจริญและกลายเป็นชุมชนเมืองขึ้น คนในชุมชนมีการติดต่อสื่อสารกับคนภายนอกชุมชนมากขึ้น การติดต่อสื่อสารหรือการเข้า

สังคมนี้ทำให้การปฏิบัติตนต่อผู้อื่นตามแนวทางอิสลามเปลี่ยนแปลงไปมาก” (อับดุลบากี เซะวีเศษ, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2558)

คำกล่าวของอับดุลบากี เซะวีเศษ สอดคล้องกับ ประสิทธิ์ และชัน ที่กล่าวว่า “การปฏิบัติตนต่อผู้อื่นตามแนวทางอิสลามในชุมชนเห็นได้ชัดว่าเปลี่ยนไปมาก สมัยก่อนเราอยู่กันอบอุนใกล้ชิดในชุมชน ทำให้เรายึดมั่นแบบแผนต่าง ๆ ตามอัล – กุรอาน และการปฏิบัติของท่านนบีไว้ได้ แต่ทุกวันนี้คนที่ส่วนมากต้องใช้ชีวิตกับคนภายนอกซึ่งมีวัฒนธรรมที่ต่างจากเราไป คนเหล่านี้ก็ปรับตัวเพื่อให้อยู่กับคนภายนอกได้ วิถีชีวิตในด้านนี้จึงแทบไม่เหลืออยู่แล้วในชุมชน” (ประสิทธิ์ และชัน, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2558) จากคำกล่าวของกรรมการชุมชนและผู้เคร่งครัดศาสนาในชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้อย่างชัดเจน นั่นคือการขยายตัวของชุมชนเมืองและการปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอก

ส่วนทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ด้านการอุปโภคบริโภค ชัดกับวัฒนธรรมอิสลามมากเป็นลำดับที่ 2 จากการสอบถามเยาวชนในชุมชนเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตด้านการอุปโภคบริโภค พบว่าเยาวชนส่วนมากยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องดังกล่าว เช่น อาหิตย และชัน กล่าวว่า “ไม่รู้ว่าเคเอฟซีกินได้หรือไม่ได้ แต่ก็กินบ่อย ๆ เพราะเพื่อน ๆ ก็กิน ไม่มีใครว่าอะไร” (อาหิตย และชัน, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2558) สอดคล้องกับชานา บุญมาเลิศ ที่กล่าวว่า “วันหยุดเคยกินเคเอฟซีกับเพื่อน พิชชาก็เคยแต่ไม่ใช่หน้าหมู” (ชานา บุญมาเลิศ, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2558) คำกล่าวของเยาวชนข้างต้นสะท้อนถึงความไม่เข้าใจหลักการด้านศาสนาเกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค และยังแสดงให้เห็นอิทธิพลของวัฒนธรรมบริโภคนิยมจากการบริโภคอาหารจานด่วนในห้างสรรพสินค้า สอดคล้องกับ คำกล่าวของนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2554 : 47) ที่กล่าวว่า สินค้าในตลาดบริโภคนิยม นอกจากจะมีคุณสมบัติเฉพาะของตัวสินค้าแล้ว ยังมีคุณค่าในเชิงบริโภคซึ่งมีองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น กินพิชซ่า เพราะมันทันสมัย ให้ความสะดวกสบายสำหรับวิถีชีวิตปัจจุบัน สามารถรับประทานที่บ้านได้ง่าย ชวนใครไปรับประทานได้ง่าย เนื่องจากไม่มีคนไม่ชอบและไม่มีคนเกลียด

ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์ พบว่าชัดกับวัฒนธรรมอิสลามเป็นลำดับสุดท้าย จากการสัมภาษณ์วิวัส และชัน กรรมการชุมชนด้านส่งเสริมจริยธรรม กล่าวว่า “ปัจจุบันสื่อต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อคนในชุมชนมาก ทุกบ้านมีโทรทัศน์ และส่วนมากก็มีอินเทอร์เน็ต บางคนติดละครและก็ติดคำพูดหรือวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ มาจากตัวละครด้วย เช่น คำหยาบคาย คำต่างประเทศ คำผวน ภาษาของเพศที่สาม เมื่อมีอารมณ์โมโหก็มักจะใช้คำพูดเหล่านี้

สภหรือตอบโต้กัน ทำให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนอยู่เนืองๆ นอกจากนี้สื่อภาพยนตร์ต่าง ๆ ก็มักมีฉากล่อแหลม ยั่วยุทางเพศ หรือใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ทั้งหมดนี้ทำให้สมาชิกในชุมชนจำนวนไม่น้อยมีปัญหาในการควบคุมอารมณ์ของตน” (วิทวัส และชัน, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2558)

คำกล่าวนี้สอดคล้องกับมัชชาเราะห์ กันซัน ที่กล่าวว่า “ลูก ๆ ของฉันมักจะใช้เวลาหัวค้ำอยู่กับโทรทัศน์ หลายครั้งที่พวกเขาใช้คำพูดและกริยาก้าวร้าวเมื่อถูกขัดใจ ซึ่งพวกเขาไม่เคยใช้คำพูดเหล่านี้และฉันกับสามีก็ไม่เคยใช้หรือได้ยินคำเหล่านี้มาก่อน จนวันฉันได้ยินวัยรุ่นที่ร้านของชำพูดกัน ซักถามจึงรู้ว่ามาจากซีรีส์เรื่องหนึ่ง ฉันได้ตกเตือนเด็ก ๆ แล้วและคิดว่าโทรทัศน์เป็นต้นเหตุของพฤติกรรมแบบนี้” (มัชชาเราะห์ กันซัน, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2558) จากคำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าสื่อสารมวลชนและความเจริญทางเทคโนโลยีมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิม ในชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารีเป็นอย่างมาก

ปัจจุบันแม้ว่าชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารีจะมีการรณรงค์และจัดกิจกรรมทางศาสนา เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลามอยู่เสมอก็ตาม แต่เนื้อหาในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ มักเน้นถึงหลักความเชื่อและการประพฤติตนตามหลักศาสนาเท่านั้น ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการชี้แนะการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น การอุปโภคบริโภค หรือ การแก้ไข้ปัญหาและควบคุมอารมณ์ เกี่ยวกับเรื่องนี้ มุฮัมหมัด สาวัง กล่าวว่า “ชุมชนเรามีหลักสูตรชีวิต กล่าวคือเป็นการเรียนรู้ที่เราจัดขึ้นในโอกาสต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการประชุม การจัดค่าย การอบรม การสัมมนา แต่เราเน้นเพียงหลักอิสลามที่เกี่ยวกับอากิเตฮฺ (ความเชื่อ) ซึ่งจะว่าไปเป็นทฤษฎี แต่เราไม่ได้นำแนวคิดทางศาสนามาย่อยเพื่อให้ผู้คนนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิต นี่อาจเป็นจุดอ่อนของฝ่ายการศึกษาในชุมชนซึ่งผมรับผิดชอบอยู่ การปฏิบัติตนต่อผู้อื่น การอุปโภคบริโภค การแก้ไข้ปัญหา การควบคุมอารมณ์เป็นเรื่องสำคัญที่เรามองข้าม และการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นชัดแล้วว่ามันกำลังเป็นปัญหาในหมู่มุสลิม” (มุฮัมหมัด สาวัง, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2558) คำกล่าวข้างต้นนี้แสดงให้เห็นถึงระบบการควบคุมพฤติกรรมของชุมชน ที่มีส่วนอย่างยิ่งต่อทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ผลการวิจัยนี้น่าจะมีส่วนและใช้เป็นแนวทางในการยับยั้งการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นในชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารีต่อไปได้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่า เพศ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ได้แก่ การประพฤติตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก การร่วมกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของชุมชน และการตักเตือนเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม ด้านการอุปโภคบริโภค ได้แก่ การเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำ และด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์ ได้แก่ การพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ

จากการวิเคราะห์ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่าปรากฏทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต 2 ลักษณะ ได้แก่ ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลาม และทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ขัดต่อวัฒนธรรมอิสลาม โดยทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลามพบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการประพฤติตนตามหลักศาสนา ด้านการครองเรือน และด้านการประกอบอาชีพ ส่วนทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ขัดต่อวัฒนธรรมอิสลามพบ 3 ด้าน เช่นกัน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ด้านการอุปโภคบริโภค และด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่า เพศ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต สอดคล้องกับ แนวคิดของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (1997) ได้นำเสนอแนวคิดที่พัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาของสังคม (Social Cognitive Theory) แนวคิดนี้นิยมใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีหลักการสำคัญคือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ที่ปรากฏภายนอกเป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภายใน เมื่อเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภายในแล้ว จะส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภายนอกเมื่อมีโอกาส ดังนั้นจะเห็นว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ได้เกิดจากปัจจัยภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งในที่นี้คือเพศด้วย

นอกจากนี้ผลการวิจัยสัมพันธ์กับความเชื่อด้านศาสนา ที่ระบุว่าความแตกต่างด้านสรีระและธรรมชาติซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติศาสนกิจที่แตกต่างกัน กล่าวคือหญิงมุสลิม (มุสลิมะฮ์) ไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจต่างๆในขณะที่มีประจำเดือน เช่น การละหมาด การถือศีลอด การทำฮัจญ์ การอ่านคัมภีร์ เป็นต้น เนื่องจากประจำเดือนถือเป็นสิ่งสกปรก ดังปรากฏในอัล-กุรอาน ความว่า “และจงอย่าเข้าใกล้นางจนกว่านางจะสะอาด” (2:222) ในขณะที่เพศชาย สามารถประกอบศาสนกิจต่างๆ ได้ทุกช่วงเวลา ทำให้ชายมุสลิมมีโอกาสเข้าศึกษาและปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างครบถ้วน โดยไม่มีข้อจำกัดเหมือนหญิงมุสลิม ทำให้มีความรู้ความเข้าใจด้านศาสนาดีกว่า เข้าใจและทราบจริยธรรมอิสลามอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตตามวิถีทางแห่งอิสลามมากกว่าเพศหญิง และมุสลิมชายยังสามารถดำรงตำแหน่งผู้นำทางศาสนาได้ แนวคิดเช่นนี้ปรากฏตั้งแต่สมัยก่อนศตวรรษที่สาม โดย ศาสดาทุกคนจะเป็นเพศชาย ตลอดจนบรรดา กาลิบ³ อิมาม⁴ ผู้รักษากฎหมายอิสลามผู้พิพากษาศาลอิสลาม ล้วนเป็นเพศชายดังที่ อับดุลเลาะ การีนา (2551, น. 26) ได้ให้เหตุผลของการดำรงตำแหน่งทางศาสนาอิสลามของเพศชายไว้ว่า “เพราะทุกคนต้องยอมรับว่า เพศหญิงเป็นเพศที่นุ่มนวลอ่อนโยน และมีปัญหาในความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับร่างกายหลายอย่าง อันจะทำให้อารมณ์หวั่นไหวได้ง่ายและเกิดความไม่สะดวกในการปฏิบัติ” ความแตกต่างดังกล่าวนี้จึงมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของชาวไทยมุสลิมด้วย

ด้านทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบารีย์ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยกล่าวคือบริบททางสังคม อันได้แก่ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ตลอดจนกระแสวัฒนธรรมบริโภคนิยม มีส่วนอย่างยิ่งต่อทัศนคติและพฤติกรรมของคนในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ สมรักษ์ชัยสิงห์กานานนท์ (2544 : 198) กล่าวว่า บริโภคนิยมเกิดจากประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมเข้าร่วมกิจกรรมบริโภค ภายใต้กลไกของระบบตลาดแบบใหม่ ความคลั่งไคล้ในการบริโภคเกิดจากความต้องการทางสังคม ที่ผู้บริโภคจะสร้างความหมายใหม่แก่สินค้าที่ตนครอบครอง ซึ่งเกิดจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อจับคู่สิ่งของกับชนชั้นและโอกาสทางสังคม และเพื่อเข้าสู่สังคมในที่นี้ชาวชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบารีย์จำเป็นจะต้องเข้าร่วมในการบริโภคเพื่อสร้างหรือตอกย้ำการแบ่ง

³ กาลิบ แปรเสียงมาจากคำว่าเคาะลีฟะห์ โดยภาษาแล้วหมายถึงตัวแทน ผู้มีอำนาจปกครองในทางการเมืองของนิกายสุหนี่หมายถึงผู้นำประชาชาติอิสลาม เป็นตัวแทนในการใช้กฎหมายอิสลามในรัฐอิสลาม และมีสิทธิในการประกาศญิฮาด (สงครามต่อต้านการรุกรานประชาคมมุสลิม) (บรรจง บินกาชัน, 2547, น. 28-29)

⁴ อิมาม โดยภาษาแล้วแปลว่าผู้นำ อิมามในศาสนาอิสลามต้องมีความรับผิดชอบต่องูตามทั้งโลกนี้และโลกหน้า กล่าวคือต้องเป็นผู้ทรงคุณธรรม มีความรู้ในหลักการของอิสลาม เพื่อชี้แนะให้ผู้ตามกระทำในหนทางที่ถูกต่อมามีภายหลังนิกายชีอะฮ์นำคำว่าอิมามมาใช้เรียกตำแหน่งผู้นำของตนโดยถือว่าอะลีเป็นอิมามคนแรก (บรรจง บินกาชัน, 2547, น. 187-188)

ระดับของโอกาส เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนที่เป็นศูนย์กลางความเจริญในด้านต่าง ๆ และเกิดการปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอกอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1. ควรนำผลการวิจัยไปขยายผลเพื่อกำหนดนโยบายในการฟื้นฟูจริยธรรมและวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลามในชุมชนมุสลิมต่อไป
2. ควรนำผลการวิจัยเผยแพร่เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตและลักษณะของชุมชนอิสลามตามวัฒนธรรมอิสลาม เพื่อสร้างความมั่นคงแก่ชุมชนอิสลามเอง และเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับชุมชนต่างศาสนิกด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาต่อไปว่าปัจจัยอื่น ๆ เช่น การศึกษา สถานะทางสังคม มีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัทธอุบลารีย์ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร หรือไม่อย่างไร
2. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมอื่น ๆ

บรรณานุกรม

- กรมสารนิเทศ. (2538). **โลกอิสลาม**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.
- กฤติกา แสนโกชน. (2546). **การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน: กรณีศึกษาสินค้าหัตถกรรมของจังหวัดอุดรธานี**. ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2539). **สังคมทุรชน : ยุทธศาสตร์การล่มสลายของสังคม**. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- เกษม ศิริสัมพันธ์. (2545). **เหลียวมองหลัง**. กรุงเทพฯ: ภัคธรศ.
- การวิง จี ปีเตอร์. (2518). **โมโรและแขก : ฐานะของชาวมุสลิมในฟิลิปปินส์และไทย** (บันทร อ่อนคำ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. (2545). **ประชากรศาสตร์สาระเพื่อการตัดสินใจเชิงธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. มปป. **ค่านิยมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- คณะเพื่อน. (2525). **วิถีชีวิต**. เชียงใหม่: อัล-อาห์บบ.
- คอยลิน อันวาร์, และ สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี. (2547). **ไฟใต้ใครจุด?**. กรุงเทพฯ: ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.
- จินตนา บุญบงการ. (2547). **จริยธรรมทางธุรกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2540). **ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่/ขบวนการเคลื่อนไหวประชาสังคมในต่างประเทศ: บทสำรวจพัฒนาการสถานภาพและนัยเชิงความคิด/ทฤษฎีต่อการพัฒนาประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- ดลมนรรัตน์ บากา,และ แวอุซัง มะแดเฮาะ.(2536). **อิสลามศึกษาเบื้องต้น**.ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ดวงฤทัย พรธนศ. (2552). **รายได้ รายจ่าย หนี้สินและการออม ของครัวเรือนหาบเร่แผงลอย : กรณีศึกษาชุมชนท่าพระจันทร์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระยา. (2542). **พงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม2**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ถ้วน สุวรรณศาสน. (2519). **ศาสนาอิสลาม ฉบับของสำนักจุฬาราชมนตรี**. กรุงเทพฯ: กรมศาสนา.
- ทะนง พิทยะ. (2539). **การเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. (2504). **พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2558). รายงานแนวโน้มธุรกิจ. ออนไลน์.

<https://www.bot.or.th/Thai/Pages/default.aspx>

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2554). วัฒนธรรมทางการเมืองไทย. ใน วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 33-47.

เนตร์พัฒนา ยาวีราษ. (2549). จริยธรรมธุรกิจ. กรุงเทพฯ: บริษัทเซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.

บรรจง ปินกาชัน. (2547). สารานุกรมอิสลาม (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อัลอะมีน.

_____. (2541). อิสลามสำหรับผู้เริ่มสนใจอิสลาม (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ:

บริษัท ออฟเซ็ทเพรส จำกัด.

บันเทิง พาพิจิตร. (2547). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

บินมุสลิม. (2549). ปทานุกรม อาหาร-ไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมานพ วงศ์เสงี่ยม.

ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี(บรรณาธิการ). (2546). อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แปลนพรีนติ้ง จำกัด.

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. (2533). ค่านิยมและความคาดหวังของเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.

ผจงจิตต์ อธิคมน์นทะ. (2543). การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พนัส หันนาคินทร์. (2523). การสอนค่านิยมและจริยธรรม. พิษณุโลก:

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พอพันธ์ อูยานนท์. (2546). เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านภาคกลาง. กรุงเทพฯ: สถาบันวิถีทรรศน์.

พิภพ วงษ์เงิน. (2546). จริยธรรมทางธุรกิจ. กรุงเทพฯ: บริษัทรวมสานส์ (1977) จำกัด.

ไพศาล วิสาโล, พระ. (2549). ตื่นรู้ที่ภูหลง. กรุงเทพฯ: อักษรสัมพันธ์.

ภัสสร ลิมานนท์. (2552). บทบาทเพศกับการอนามัยเจริญพันธุ์. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยประชากรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มันซูร. มปป. แบบฉบับบ้านร่อซูล. กรุงเทพฯ: ส.วงศ์เสงี่ยม.

มานี ชูไทย. (2544). อิสลาม : วิธีการดำเนินชีวิตที่พัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

มุฮัมมัด บินอิบรอฮีม บินอับดุลลอฮ์ อัต-ตุวัยญีรีย. (2551). มุคตะศ็อร อัล-ฟิกฮ อัล-อิสลามีย์

(อันวา สะอ์ผู้แปล). กรุงริยาต: สำนักงานความร่วมมือเพื่อการเผยแพร่

และสอนอิสลามอัล-ร็อบวะฮ์.

มูนิเราะฮ์ บินตุ อับดุลเลาะฟุร. (2532) อิสลามธรรมนูญแห่งชีวิต. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์เจริญผล.

ยศ สันตสมบัติ. (2537). มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัชนี สาตเปรม. (2521). บทบาทของชาวมุสลิมในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทย

ในสมัยรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่ พ.ศ.2325-2453. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,

มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รัชนิกร เศรษฐ. (2532). โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- วรวิทย์ เจริญเลิศ. (2535). **พัฒนาการเศรษฐกิจเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิสุทธิ บิลล่าเต๊ะ. (2550). **อمانةฮู ความรับผิดชอบในชีวิตมุสลิมพันธกิจที่ถูกเมิน**. สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์.
- ศักดิ์ สุนทรเสถียร. (2531). **เจตคติ**. กรุงเทพฯ: กรุงวัฒนา.
- ศิริลักษณ์ ตนะวิไชย. (2534). **การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม-วัฒนธรรม-เศรษฐกิจของภาคเหนือตอนบนกับการดำเนินงานการศึกษาจากระบบ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย. (2530). **ประเทศไทยกับโลกมุสลิม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ส. วงศ์เสงี่ยม. (2514). **ใจความอัลหะดีษ**. พระนคร: วงศ์เสงี่ยมการพิมพ์.
- สมคิด บางโม. (2549). **จริยธรรมธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: พัฒนวิทย์การพิมพ์.
- สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์. (2544). **รสนิยม : ภาษาในสังคมไทยยุคบริโภคนิยม**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2536). **สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษาวิเคราะห์ และพัฒนาชุมชน**. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สฤณี ญัฐพลวัฒน์. (2541). **คลองและเส้นทางเดินเรือในอดีต**. กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์.
- สถาบันส่งเสริมการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับอิสลาม. (2530). **คู่มือประกอบการสอนวิชา ส.606 (ศาสนาอิสลาม)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดาวเดือน.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ. (1919). **พระมหาคัมภีร์อัล-กุรอาน พร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย**. ขาอุดิอาระเบีย. ศูนย์กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัล-กุรอาน.
- สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม. (2520). **อะไรในอิสลาม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญธรรม.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2547). **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิระยา สัมมาวาท. (2546). **บริโภคนิยม : วัฒนธรรมสากลในยุคโลกาภิวัตน์**. ใน **สุโขทัยธรรมาธิราช**, 80-90.
- สุชาติ จักรพิสุทธิ์. (2544). **จิตสำนึกสาธารณะ**. ใน **ศิลปวัฒนธรรม**, 22-23.
- สุพัตรา สุภาพ. (2540). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2533). **การสื่อสารกับสังคม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2540). **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของไทยและแนวโน้มในอนาคต ตอน ปัญหาของไทยยุคสังคมแห่งการบริโภค : บริโภคนิยม**. เอกสารประกอบการบรรยายโครงการ Global Competence Project.
- สำนักงานเขตบางกะปิ. (2558). **ข้อมูลทั่วไปเขตบางกะปิ**. ออนไลน์.
<http://www.bangkok.go.th/bangkapi/page/sub/1191>.

- เสาวนีย์ จิตต์หมวด. (2522). **วัฒนธรรมอิสลาม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุรินทร์ไทย.
- _____. (2531). **กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยมุสลิม**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2538). **วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ศรีสุชาติ. (2545). **สายรากภาคใต้ ภูมิทัศน์ รูปลักษณ์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อักบัร ชาร์ นะญิบอบาดี. (2552). **ประวัติศาสตร์อิสลาม** (บรรจง บินกาซัน, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: บริษัท ออฟเซ็ท จำกัด.
- อับดุลฮาгим วันแอเลาะ. มปป. **จริยธรรมอิสลาม**. กรุงเทพฯ: ส.วงศ์เสงี่ยม.
- อับดุลการิม วันแอเลาะ, และ อับดุลฮาгим วันแอเลาะ. ม.ป.ป. **ความรู้เกี่ยวกับอัลกุรอานและความรู้เกี่ยวกับอัลหะดีษ**. กรุงเทพฯ: ส.วงศ์เสงี่ยม.
- อับดุลเลาะ การินา. (2551). **ศาสตร์แห่งอัลกุรอานและอัลสุนนะฮ์**. สงขลา: โรงพิมพ์หาดใหญ่กราฟฟิก.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2534). **ความเป็นชาติพันธุ์**. ใน **แนวความคิดพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม**, 187-195.
- อามีนะห์ ดำรงผล. (2544). **สารานุกรมเกี่ยวกับชีวิตรมุสลิม**. กรุงเทพฯ: บริษัท นันทา พับลิชชิ่ง จำกัด.
- อิบรอฮีม กุเรชี. (2506). **คำบรรยายอัล-กุรอาน ภาคภาษาไทย ญุซที่ 1-4**. พระนคร: สำนักพิมพ์อัลหุดา.
- อิมรอน มะกุดี. (2521). **อิสลามกับระบบดอกเบี้ย**. กรุงเทพฯ: ประสานมิตรการพิมพ์.
- อิสมาแอ สะอิด. (2548). **แนวคิดของชัยยิดกฏิบเกี่ยวกับเตาฮีดของอัลลอฮ์ ในหนังสือตฟซีร์ฟิซาลอัล-กุรอาน**. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

- Aboebakar Acheh. (1973). **Sejarah al-Qur'an**. Kuala Lumpur: Pustaka Antara.
- Bandura Albert. (1986). **Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- _____. (1997). **Self-efficacy: The exercise of control**. New York: Freeman.
- Featherstone Mike. (1991). **Consumer Culture and Postmodernism**. Michigan : University of Michigan
- Friedman and Thomas L. (2005). **The World Is Flat**. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Jongkroy, P. (2006). **Urbanization and Changing Settlement Patterns in Peri-urban Bangkok**. Kasetsart Journal (Social Sciences) 30: 303 – 312.
- Md.Daud, Kamarudin. (2001). **Asas - Asas Islam II**. Sungai Buloh: Global Prints Sdn. Bhd.

Scoones, Lan. (1998). **Sustainable Rural Livelihoods: A Framework for Analysis.** n.p.

Sen Amartya. (1999). **Development as Freedom.** Oxford, New York: Oxford University Press.

Steger Manfred. (2003). **Globalization: A Very Short Introduction.** Oxford, New York: Oxford University Press.

Surin Pitsuwan. (1985). **Islam and Malay nationalism: a case study of the Malay Muslims of southern Thailand.** Bangkok: Thammasat University, Thai Khadi Research Institute.

The International Fund for Agricultural Development. (2007). **Sending Money Home: Worldwide Remittance Flows to Developing Countries.** n.p.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมีอวัยวะ

รองศาสตราจารย์เรไร ไพรวรรณ

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ด็อกเตอร์ ยามีละ อารีสมาน

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

นายประสิทธิ์ และชน

ที่ปรึกษาด้านศาสนบัญญัติ คณะกรรมการบริหาร-

กิจการมัสยิดพัตย์ลารี

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์ข้อมูลประกอบการวิจัย

แบบแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อแบบสำรวจข้อมูลประกอบการวิจัย

แบบสำรวจข้อมูลประกอบการวิจัย
เรื่อง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

1. แบบสำรวจนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้สำรวจข้อมูลประกอบการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม ชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ขอให้ท่านตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริง หรือเป็นความคิดเห็นของท่านโดยอิสระ ข้อมูลนี้จะถูกเก็บเป็นความลับและใช้เพื่อการวิจัยนี้เท่านั้น
2. แบบสำรวจชุดนี้มีทั้งหมด 9 หน้า ประกอบด้วยสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และคำถามด้านทัศนคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม (33 ข้อ)

คำชี้แจง โปรดเติมคำลงในช่องว่างหรือทำเครื่องหมาย / ลงในวงเล็บ () หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพ

ทั่วไปของตัวท่าน

เพศ

() ชาย

() หญิง

อายุ

() 15 - 20 ปี

() 21 - 30 ปี

() 31 - 40 ปี

() 41 ปีขึ้นไป

สถานภาพสมรส

() โสด

() สมรส

() หม้าย

() หย่าร้าง

จำนวนสมาชิกในครอบครัว

() 1 คน

() 2 คน

() 3 คน

() มากกว่า 3 คน

การศึกษาสูงสุด

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษา

() อนุปริญญา

() ปริญญาตรี

() สูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพปัจจุบัน

() รับราชการ พนักงานรัฐ/รัฐวิสาหกิจ

() รับจ้าง

() พนักงานเอกชน

() อาชีพอิสระ/อื่นๆ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

() ต่ำกว่า 12,000 บาท

() 12,001 – 15,000 บาท

() 15,001 – 20,000 บาท

() สูงกว่า 20,000 บาท

คำถามด้านพฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับวิถีชีวิต

ด้านการประพัตินตามหลักศาสนา

1. ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาบ่อยครั้งเพียงใด

- () เป็นประจำ
- () นาน ๆ ครั้ง
- () ไม่เคยเลย
- () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

2. ท่านทราบหรือไม่ว่าคำกล่าวที่ว่า "อิซฮะดุ อัลลา อิลาฮะ อิลัลลลอฮุ, วะอิซฮะดุ อันนะ มุหัมมัดร รอซูล ลุลลอฮุ" มีความหมายว่าอย่างไร

- () ทราบ
- () ไม่แน่ใจ
- () ไม่ทราบ
- () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

3. ในเดือนรอมฎอนท่านถือศีลอดได้ครบถ้วนทุกปีหรือไม่

- () ครบถ้วน
- () ขาดบ้างเนื่องจากภาวะทางสังคมและหน้าที่การงาน
- () ขาดบ้างเนื่องจากมีโรคประจำตัว
- () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

4. ท่านทราบอัตราการจ่ายชะกาตแก่ผู้มีลประจำชุมชนหรือไม่

- () ทราบ
- () ไม่ทราบ
- () ไม่แน่ใจ
- () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

5. ท่านจ่ายชะกาตแก่ผู้มีลประจำชุมชนหรือไม่

- () เป็นประจำ
- () นาน ๆ ครั้ง
- () ไม่เคยเลย

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

6. ท่านมีโอกาสเข้าร่วมฟังคุตบะฮ์ในโอกาสต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด

() เป็นประจำ

() นาน ๆ ครั้ง

() ไม่เคยเลย

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

7. ท่านอ่านคัมภีร์อัล-กุรอานบ่อยครั้งเพียงใด

() ทุกวัน

() เดือนละ 2 – 3 ครั้ง

() เฉพาะเดือนรอมฎอน

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

8. ท่านไปเยี่ยมมกุโบรบ้างหรือไม่

() เป็นประจำ

() ไปเฉพาะโอกาสสำคัญ เช่น อีดิลฟิตรี อีดิลอฎฮา

() ไม่เคยเลย

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ด้านการครองเรือน

9. ท่านและเครือญาติมีเวลาพบปะเยี่ยมเยียนกันบ้างหรือไม่

() เป็นประจำ

() นาน ๆ ครั้ง

() ไม่มีเวลาพบปะเยี่ยมเยียนเลย

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

10. ท่านเคยตักเตือนหรือแนะนำเกี่ยวกับการประพฤติตนของสมาชิกในครอบครัวท่านหรือไม่

() เป็นประจำ

() นาน ๆ ครั้ง

() ไม่เคยเลย

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

11. ท่านเห็นด้วยกับการจำหน่าย จำนอง หรือไม่

() เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

() ไม่แน่ใจ

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

12. ท่านเคยค้าประกันให้ผู้ซื้อหรือไม่

() เป็นประจำ

() นานๆ ครั้ง

() ไม่เคยเลย

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

13. หากรายได้ในแต่ละเดือนน้อยกว่ารายจ่ายท่านมีวิธีแก้ไขอย่างไร

() กู้ยืมจากแหล่งต่างๆ

() ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น

() นำทรัพย์สินที่มีอยู่มาจำหน่าย

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

14. ปัจจุบันในชุมชนของท่านนิยมใช้รถยนต์ เครื่องแต่งกาย หรือเครื่องใช้ในบ้านที่มีราคาแพง ท่านมีความเห็นอย่างไร

() จะหาเงินด้วยวิธีการต่างๆ เช่น กู้ยืม หรือเก็บออมเพื่อซื้อของเหล่านั้นบ้าง

() เป็นเรื่องดีเนื่องจากสะดวกสบายและแสดงถึงฐานะ

() ไม่มีความจำเป็นใดๆ ในการตกแต่งบ้านเรือนตามอย่างผู้อื่น

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น

15. เมื่อพบสมาชิกในชุมชนท่านทำอย่างไร

() กล่าวให้สลาม

() ยิ้มแย้ม

() สวัสดิ์

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

16. ท่านและเพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

() สนับสนุนมาก

() ทักทายและสนทนากันบ้างเป็นครั้งคราว

() รู้จักชื่อแต่ไม่มีโอกาสสนทนา

() ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

17. ท่านเคยประพฤติตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก (ต่อหน้าทำเป็นดี แต่พอลับหลังก็นินทาหรือหาทาง ร้าย) หรือไม่

() เป็นประจำ

() นาน ๆ ครั้ง

() ไม่เคยเลย

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

18. ท่านร่วมกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของชุมชนบ่อยครั้งเพียงใด

() เป็นประจำ

() นาน ๆ ครั้ง

() ไม่เคยเลย

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

19. เมื่อท่านพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลามท่านเคยตักเตือนพวกเขาหรือไม่

() เป็นประจำ

() นาน ๆ ครั้ง

() ไม่เคยเลย

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

20. ท่านเคยรับสั่งของหรือผลประโยชน์เพื่อว่าจ้างหรือร้องขอให้ทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่

() เป็นประจำ

() นาน ๆ ครั้ง

() ไม่เคยเลย

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ด้านการประกอบอาชีพ

21. ท่านเคยค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมนอกเวลาเกี่ยวกับงานของท่านหรือไม่

() เป็นประจำ

() นาน ๆ ครั้ง

() ไม่เคยเลย

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

22. ท่านเข้าปฏิบัติงานและเลิกปฏิบัติงานตรงเวลาหรือไม่

() ตรงเวลาเสมอ

() ไม่ตรงเวลาบ้างแต่นาน ๆ ครั้ง

() ไม่ตรงเวลาเสมอ

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

23. ท่านมีความสุขกับการประกอบอาชีพหรือไม่

() มีความสุข

() ไม่มีความสุข

() แล้วแต่สถานการณ์

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

24. ท่านเคยใคร่ครวญหรือคิดทบทวนผลสำเร็จในอาชีพของตนเองหรือไม่

() เป็นประจำ

() นาน ๆ ครั้ง

() ไม่เคยเลย

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ด้านการอุปโภคบริโภค

25. ท่านมักซื้ออาหารสำเร็จรูปจากร้านอาหารใด

() สมานข้าวมันไก่

- () วัฒนตามสั่ง
- () KFC
- () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

26. ท่านเคยเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำหรือไม่

- () เป็นประจำ
- () นาน ๆ ครั้ง
- () ไม่เคยเลย
- () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

27. ท่านเคยใช้ภาชนะในการประกอบอาหารหรือรับประทานอาหารร่วมกับคนต่างศาสนาหรือไม่

- () เป็นประจำ
- () นาน ๆ ครั้ง
- () ไม่เคยเลย
- () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

28. ท่านเคยใช้เครื่องซักผ้าอัตโนมัติร่วมกับคนต่างศาสนาหรือไม่

- () เป็นประจำ
- () นาน ๆ ครั้ง
- () ไม่เคยเลย
- () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์

29. เมื่อมีผู้รบกวนท่าน ท่านจะทำอย่างไร

- () สอบถามข้อเท็จจริงซึ่งๆ หน้า
- () งดคบหากับบุคคลเหล่านั้น
- () อุดกั้นและไม่ได้ตอบใดๆ
- () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

30. เมื่อมีผู้ที่ท่านสนิทสนมมาขอให้ไปพยานในเหตุการณ์ที่ท่านไม่ทราบข้อเท็จจริง ท่านจะทำอย่างไร

- () ปฏิเสธ

() รับปากเนื่องจากเป็นมุสลิมด้วยกัน

() รับปากไว้ก่อนตามมารยาท แล้วจึงสืบหาข้อเท็จจริง

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

31. ท่านเคยทะเลาะเบาะแว้งกับสมาชิกในชุมชนหรือไม่

() เป็นประจำ

() นาน ๆ ครั้ง

() ไม่เคยเลย

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

32. เมื่อท่านเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ ท่านเคยพูดจาหยาบคายหรือไม่

() เป็นประจำ

() นาน ๆ ครั้ง

() ไม่เคยเลย

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

33. เมื่อท่านท้อแท้หรือสิ้นหวัง ท่านมักทำอะไร

() ปรีชาครอบครั

() อ่านดูอา

() พักผ่อนหย่อนใจ

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

**แบบแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อแบบสำรวจข้อมูลประกอบการวิจัย
เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี
เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร**

คำชี้แจง ขอความอนุเคราะห์พิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าท่านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับใดให้ใส่คะแนนลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านโดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

- 1 หมายถึง เห็นด้วยกับเนื้อหาของข้อความตรงกับวัตถุประสงค์
0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าเนื้อหาของข้อความตรงกับวัตถุประสงค์
-1 หมายถึง เห็นด้วยว่าเนื้อหาของข้อความไม่ตรงกับวัตถุประสงค์

ข้อที่	ความคิดเห็น			แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3	
1	1	1	1	ใช้ได้
2	1	1	1	ใช้ได้
3	1	1	1	ใช้ได้
4	1	1	1	ใช้ได้
5	1	1	1	ใช้ได้
6	1	1	1	ใช้ได้
7	1	1	1	ใช้ได้
8	1	1	1	ใช้ได้
9	1	1	1	ใช้ได้
10	1	1	1	ใช้ได้
11	1	1	1	ใช้ได้
12	1	1	1	ใช้ได้
13	1	1	1	ใช้ได้
14	1	1	1	ใช้ได้
15	1	1	1	ใช้ได้
16	1	1	1	ใช้ได้
17	1	1	1	ใช้ได้

ข้อที่	ความคิดเห็น			แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3	
18	1	1	1	ใช้ได้
19	1	1	1	ใช้ได้
20	1	1	1	ใช้ได้
21	1	1	1	ใช้ได้
22	1	1	1	ใช้ได้
23	1	1	1	ใช้ได้
24	1	1	1	ใช้ได้
25	1	1	1	ใช้ได้
26	1	1	1	ใช้ได้
27	1	1	1	ใช้ได้
28	1	1	1	ใช้ได้
29	1	1	1	ใช้ได้
30	1	1	1	ใช้ได้
31	1	1	1	ใช้ได้
32	1	1	1	ใช้ได้
33	1	1	1	ใช้ได้